

İÇİNDEKİLER

NATO şemsiyesinden damlayan kan.....3
Ela AvaSavaşın gölgesi Türkiye'de.....5
Neslihan KaryemezSermayenin
öğüttüğü hayatlarÇalışan her 5 kadından
4'ü güvencesizliğe mahkûm.....6
Cemre Kavukerİşçi sağlığı ve iş güvenliğinin
adı var uygulaması yok.....7
Olca ÖzakRavive Kozmetik davasının ardından.....8
İzel Gözde Meydanİş cinayetlerinde adalet peşinde.....9
Av. Heval Yıldız Karasuİş cinayetlerinden geride kalanlar.....10
Sümeyye YeşilSovyetler Birliği'nde kadın işçi sağlığı.11
Buse VurduDünyada kadınlar haykırıyor:
Barış, ekmek, özgürlük!.....12

'Tacize ve mobbinge karşı yan yana geldik'.....14

Konveyör işçisi kadınların mücadele günlüğü...14
Merve İlhan

Bir ton direnişin öğrettikleri.....15

Yoksulluk yardımıyla bitmez.....16
Adile Doğan

Bir kadının geçim mücadelesi.....16

'İşim olsaydı yıllar sonra
dönen kocaya kapıyı açmazdım'.....17
Nazife YaşarDert ortak, mücadele ortak.....18
Meryem KoçerYapmamız gereken elimizi taşın altına koymak.18
Yasemin Köktaş, Hatice Boyraz'Özel' olmak üzerine.....19
Filiz GürEbeveynlik hakkı mı, kontrol mekanizması mı?20
Av. Muhal İkikardeşÇocuklarımın korkusunu kim duyacak?.....20
Dikek HemşireBir kadın cinayetinde geride kalanlar.....21
Fatma KoçBahar'ın ölümü münferit değil!.....22
Necla Alikoç

Kitap.....22

Mektup.....23

Yasemin'e dair.....24
Selin Kurşun

Ekmek, gül ve barış için 1 Mayıs'a!

Dünyanın dört bir yanı savaşlarla, sömürüyle ve şiddetle kuşatılmışken 1 Mayıs İşçi Bayramı'na yaklaşıyoruz. 1 Mayıs; yalnızca işçi sınıfının insanca çalışma koşulları ve yaşanabilir bir ücret mücadelesinin değil, aynı zamanda barışın, sömürsüz ve sınıfsız bir dünya mücadelesinin de simgesidir. Bu yıl 1 Mayıs'a yürüdüğümüz yol ise işçi ve emekçi kadınların kendi mücadelelerinde gösterdikleri irade ile bezenmiş tuğlalarla döşenmiş durumda.

Bu ay dergimizde, kadınların insanca yaşama, eşit bir yaşam kurma ve sömürüye son verme kararlılığıyla kaleme alınmış yazılar yer alıyor. Kadınlar; başta Orta Doğu olmak üzere dünyanın dört bir yanında süren savaşlara ve emekçi kadınlar için bir tehdit olan NATO politikalarına karşı barış savunmasının önemini anlatıyorlar. Kuzu postu giymiş kurtlara güven olmayacağını altını çiziyorlar.

Savaşın derinleştirdiği yoksulluğun kadınların yaşamlarını nasıl daralttığını ortaya koyarken aynı zamanda birbirlerine yaslanarak kurdukları dayanışmayı ve hayal ettikleri dünyayı paylaşıyorlar. Kadın işçiler; kendi emeklerinin ürünleri yönetenleri zenginleştirirken kendilerinin yoksulluğa mahkûm edilmesini sorguluyor, buna karşı sözünü ve mücadelesini büyütüyorlar.

Kadınların şiddet karşısında nasıl yalnız bırakıldığını; yargının, kolluğun ve devletin sorumlu kurumlarının bu süreçteki rolünü anlatan yazılar, aynı zamanda başka bir gerçeğe de işaret ediyor: Kadınlar kendi hikâyelerini yeniden yazmaya karar verdiklerinde, yanlarında yine kız kardeşlerini buluyorlar. Dayanışmayla ayağa kalkıyor, birlikte güçleniyorlar. Ekmek ve Gül'ü kendileriyle birlikte diğer kız kardeşlerini de güçlendirmek için kullanıyorlar; tıpkı yakın zamanda kaybettiğimiz yazarımız Yasemin Köktaş gibi.

Şimdi Yasemin gibi yüzlerce, binlerce işçi kadının emeğini geri kazanma, eşit bir dünya kurma, kız kardeşleriyle birlikte güçlenme ve kendilerine dünyayı dar edenleri alaşağı etme isteğini daha da büyüterek haykırma zamanı. Bu 1 Mayıs'ta işçi ve emekçi kadınları yoksulluğa, şiddete ve ölüme terk eden kan emicilere karşı Ekmek ve Gül dergisinin nisan sayısı, bu mücadeleyi büyütme isteyen herkese bir çağrı olarak elimizde...

ekmek ve gül
posta@ekmekvegul.net

Kapak çizimi: Dilan Mine Uğurlu/Ekmek ve Gül | Sunu Fotoğrafı: Ekmek ve Gül

Günlük EVRENSEL Gazetesi'nin ücretsiz özel ekidir.

Türü: Yaygın süreli
Bülten Basın Yayın Reklamcılık
Tic. Ltd. Şti.

Adına Sahibi: Kürşat Yılmaz
Genel Yayın Yönetmeni: Hakkı Özdal
Sorumlu Yazışları Müdürü: Andaç Aydın Arıdur

Yönetim Yeri: Adres: Gül-
bahar Mahallesi, Oya Sokak,
Tümer Plaza No: 7, Kat: 4
Daire: 9 34394 Şişli/İSTANBUL
Tel: (0212) 909 48 01
Faks: (0212) 654 15 04

Dağıtım: Turkuvaç Dağıtım AŞ İstanbul Baskı: Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Osmangazi Mah. 3143 Sk. No:6/2 Esenyurt/İstanbul Adana Baskı: Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Yeni Doğan Mh. 2108 Sk. No: 18/A Yüreğir/ADANA Ankara Baskı: Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Saray Osmangazi Mh. Sütçü İmam Sk. 2108 Sk. No: 33 Pursaklar/ANKARA İzmir Baskı: Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Met-al İşleri San. Sit. 2. Cadde No.93 Kısıkköy, Menderes/İzmir Trabzon Baskı: Arslan Güneydoğu Gazetecilik Matbaacılık ve Kağıtçılık AŞ Araklı Yolgören Mah. Dedekorkut Cad. No: 55 dd Araklı/Trabzon

NATO şemsiyesinden damlayan kan

Sömürü, yoksulluk, savaş

Ela Ava

Sosyal medyada, haber kanallarında, gazetelerde uzun süredir bölgemizde yaşanan savaşlar ve onun sonuçları yer alıyor. Afganistan, Filistin, Lübnan, İran ve sayacağımız birçok ülkede kah günler kah aylarca süren yıkıcı emperyalist savaşlar meydana geldi, geliyor. Savaşların ilerlemesi, biçimi, kime hizmet ettiği ve sonuçlarını Ekmek ve Gül sayfalarında da birlikte takip ediyoruz. Bugün bütün bu savaşlar ve buhranları koordine eden unsurlardan biri de NATO.

4 Nisan 1949'da İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında, 12 devlet arasında imzalanan Kuzey Atlantik Antlaşması'nın askeri ittifakı olarak kurulan NATO, dünyada işçi emekçilerin kan emicisi olarak varlığını sürdürüyor. İttifak, 75. yılında İsveç ve Finlandiya'nın katılımıyla 32 üyeye ulaştı. Türkiye de bu ülkelerden biri.

O dönem antlaşmayı imzalayan devletler kendi amaçlarını "demokrasi, halkların özgürlüğünü ve medeniyetini koruma" olarak açıklıyordu. NATO, İkinci Dünya Savaşı'ndan zaferle çıkmış Sovyetler Birliği'nin (SSCB) Batı Avrupa'ya yönelik olası silahlı saldırısına karşı bir "güvenlik örgütü" olarak propaganda edilerek kurulmuştu. Görünüşte üye ülkelerin tümünün askeri ittifakı olsa da NATO'nun başlıca hedefi, ABD emperyalizminin genel çıkarlarının savunulması oldu. NATO'nun dünya ve ona üye olan işçi ve emekçi kadınlar için yıkım ve felaketten başka bir şey doğurmadığını apaçık ortaya koymamız gerekiyor.

NATO'nun "barış" sloganı ve yarattığı yıkım arasındaki makas ve ikiyüzlülük 2023'ten bu yana hafızta tazeledi. Ancak yaşananlar son yıllarla sınırlı değil. "Barış ve istikrar" sözlerini bir kenara bırakıp haritaya baktığımızda, NATO üyelerinin tarihinin aslında küresel bir işgal ve sömürü tarihi olduğunu görürüz.

NATO'nun Kadın, Barış ve Güvenlik birimi: İkiyüzlülük timsali

NATO resmi bir kurum olarak 1990'lara kadar kendi adıyla doğrudan bir savaşa girmemiş olabilir. Ancak NATO'yu kuran ve yöneten üye ülkeler (başta ABD, İngiltere, Fransa), NATO'nun askeri ve lojistik altyapısını kullanarak dünyanın dört bir yanını kan gölüne çevirdi. Sovyetler dağıldıktan sonra ise NATO, doğrudan kendi amblemiyle bombalar yağdırmaya devam etti. Kore savaşı, Cezayir Bağımsızlık Savaşı, Vietnam Savaşı ilk yıllar açısından oldukça çarpıcı örneklerdi. Afganistan işgali, Irak ve Libya'nın yıkımı 2011'lere kadar süren yakın dönem örneklerdi. ABD ve müttefikleri "özgürlük" vaadi ve "barış" propagandasıyla dünyanın dört bir yanında özellikle kadınlara kan yutturdu.

Fotoğraf: Ceridwen/Wikimedia Commons (CC BY-SA 2.0)

Suriye, Filistin, Lübnan ve İran ise günümüzü zü yani dönemimizin en yeni örnekleri.

Soykırım, cinsel saldırı, şiddet, işkence ve ölüm... Evet bunlar tüm bu yıllarda en çok kadınların derinlikli yaşadığı felaketlerdi. NATO ikiyüzlülüğünün bir diğer boyutu da burada ortaya çıkıyordu. NATO'nun Kadın, Barış ve Güvenlik (WPS) birimi-ki kökleri aslında 1961 yılına, «NATO Kuvvetleri İçindeki Kadınlar Üzerine Komite» (CWINF) adlı yapıya dayanıyor- kendini dünyada çocukların ve kadınların "cinsiyet eşitliği", "kalıcı barış" ve "savaştan sonra barışı inşa etmek" tanıtıyor!

Bu yapı zamanla sadece ordudaki kadın personelin "haklarını savunan" bir yapı olmaktan çıkıp NATO Askeri Komitesi'ne en üst düzeyde danışmanlık yapan bir kuruma dönüştü. Operasyon planlamalarından bütçe dağılımına, askeri politikalara kadar yön verici bir ağı.

İddiasının tam aksine İsrail'in Filistin'deki işgali ve saldırıları söz konusu olduğunda Filistinli kadınların İsrail askerleri tarafından maruz bırakıldığı cinsel şiddet, taciz, aşağılama ve insanlık dışı koşullarda (doğum yapamama, hijyen eksikliği, hedef alınma) yaşamasına karşı sustu. Göstermelik kınama bile yayımlanmadı. ABD ve İsrail haydutluğuna karşı iki yüzlü tutumlar sadece bununla sınırlı değil. İsrail'in füzelerini, uçaklarını, parçalarını üreten de, ticareti sürdüren de NATO ülkeleriydi.

AKP kadın kolları başkanı ve NATO günlükleri

Örneğin Türkiye'de «İsrail'e lanet» söy-

lemleri havaya uçururken ticaret devam ediyordu. 25 Mayıs 2025 yılında ABD'de NATO Parlamenter Asamblesi toplantısında "Kadın, Barış ve Güvenlik" başlığında yapılan toplantıda, AKP Kadın Kolları Başkanı Tuğba Işık Ercan da katılmıştı. Ercan'ın konuşması "Kadınların güvenlik, diplomasi ve karar alma mekanizmalarında daha fazla yer alması" gerektiğine dair düşüncelerini birkaç cümlede ifade edip mikrofonu bırakmıştı.

Lübnan'da, Filistin'de ihlal edilen, açıklıkla yüz yüze kalan kadınlara dair tek bir cümle duy-mamıştık Ercan'dan. Konferansın başlığı sadece sözcüklerden ibaret kalıp, her üç ibare de bölgemizde ve dünyada en temel sorunlara dönüşmüş vaziyette. Üstelik doğrudan bu konferansı düzenleyenler eliyle. Egemen sınıfların koruyucuları devletler, NATO şemsiyesi altında egemenleri yani bir avuç sermayedarı sadece atılan füzeler, bombalar,

uçurulan uçaklarla değil bizlerin alın teri ile de koruyor.

NATO bütçesi bizim alın terimiz

NATO'da bütçe ve harcama dediğimiz şey, sadece askeri personelin maaşı veya karargahın elektrik faturası değildir; devasa bir küresel silah sanayisinin, kamu kaynakları üzerinden sübvansede edilmesidir. Doğrudan Finansman (Ortak Bütçe) ve Dolaylı Finansman bunun bir parçası.

Doğrudan Finansman Brüksel'deki merkezin giderleri, diplomatik personel vb., NATO'nun ortak komuta yapısı, uluslararası askeri karargahlar ve erken uyarı sistemleri ve ittifakın iletişim, radar sistemleri, askeri havaalanları gibi ortak altyapılar için harcanır. Bu ortak bütçeye ülkeler eşit para ödemez. Gayrisafi Milli Hasıla (GSMH) büyüklüklerine göre önceden anlaştıkları bir "maliyet paylaşım formülü" vardır. En büyük iki payı ABD ve Almanya yaklaşık yüzde 17 olarak karşılar. Türkiye'nin payı ise yüzde 4'lerde. NATO'nun asıl finansal ve ekonomik motoru ortak bütçe değil, üye ülkelerin kendi "ulusal savunma bütçeleridir." Çünkü NATO'nun kendi devasa ordusu yoktur; üye ülkelerin ordularından oluşur.

İşte burada ünlü yüzde 2 ila 5 kuralı devreye girer. NATO, her üye ülkeden kendi Gayrisafi Yurt İçi Hasılası'nın en az yüzde 2'sini (2035'e kadar yüzde 5) savunmaya harcamasını talep eder.

Halkların vergilerinden toplanan ve GSYH'nin yüzde 2'sine denk gelen bu trilyonlarca dolarlık (sadece 2024'te Avrupalı müttefiklerin savunma harcaması 380 milyar doları bulmuştu) bütçe "güvenlik" değil, doğrudan uluslararası savunma sanayii tekellerinin kasasına gidiyor.

Haklarımızın mermi olduğu bir gerçek

Ülkeler yüzde 2 hedefini tutturmak ve yüzde 20 teçhizat kuralına uymak için Lockheed Martin, Boeing, Rheinmetall, BAE Systems gibi şirketlerden (veya Türkiye örneğinde Aselsan, Baykar, Roketsan gibi yerel/ulusal sermaye gruplarından) sürekli yeni silah, drone ve mühimmat satın almak zorundadır. Bütçenin silah sanayiye kaydırılması; eğitimden, sağlıktan, kreşten kesinti yapılması →

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

anlamına gelir. 2023'ten 2026'ya uzanan dört yıllık periyota baktığımızda Soğuk Savaş'ın bitişinden bu yana bütçelerin "refah

devleti" palavralarından çıkıp tam teşekküllü bir "savaş ve güvenlik ekonomisine" geçtiğini görüyoruz. Peki bu, NATO ülkeleri açısından ne doğurdu?

Bunun bedelini en ağır ödeyen kesim ise her zaman işçi sınıfı ve özellikle de kadınlar olur. Çünkü kapitalist devlet, kamusal hizmetlerden (kreş, yaşlı bakımı, sağlık, barınma) çekildiğinde, bu işler buharlaşmaz; daha fazla kadınların omuzlarına yıkılır. Kemer sıkma politikaları, kadınları ya güvencesiz, esnek ve düşük ücretli işlere iter ya da tamamen istihdam dışına atar.

NATO ülkelerinde 4 yıllık sosyal yıkım aynası

■ Örneğin Almanya'da kreş zaten kronik bir sorunken, ebeveynlik desteklerinin kesilmesi ve yeni kamusal kreş yatırımlarının durdurulması, kadınların tam zamanlı işlere dönmesini imkansız hale getirdi. Savunma sanayi devleri Rheinmetall hisseleri rekor kırarken Almanya'da kadınlar yarı zamanlı, güvencesiz işlere mahkum edildi.

■ Bileşik Krallık'ta Ulusal Sağlık Sistemi (NHS) ve yerel yönetim bütçeleri tarihin en büyük krizini yaşadı. "Sure Start" adı verilen ve özellikle yoksul ailelere çocuk bakımı/ eğitimi desteği sunan merkezlerin binlerce ödeneksizlikten kapatıldı.

■ İtalya'da savunma ihalelerine ve Ukrayna'ya silah sevkiyatına milyarlarca Euro aktarılırken, ülkedeki en önemli yoksullukla mücadele aracı olan "Yurttaşlık Geliri" tamamen kaldırıldı. Yurttaşlık Geliri yardımından en çok faydalanan kesim, ülkenin yoksul günündeki kadınlar ve bekar annelerdi.

Bu desteğin kesilmesiyle yüz binlerce kadın

Fotoğraf: AA

bir gecede sosyal destek ağının dışına itildi.

■ Türkiye'de savunma ve güvenlik bürokrasisine ayrılan paylar her yıl katlanarak artarken (özellikle Savunma Sanayii Destekleme Fonu için yaratılmaya çalışılan ek vergiler ve bütçe transferleri), kamuda tasarruf tedbirleri genelgesi yayımlandı.

Yani savaşa akıtılan bütçe sendenden, bütün emekçilerden kesildi. İşçi kadınlar sabahın köründe işe gidip saatlerce ucuzun ucuzuna çalışırken, maaşından kesilen o vergiler sağlığına değil; kilometrelerce uzaktaki savaş uçaklarının yakıtına, silah şirketleri-

nin kasasına gidiyor.

Denklemleri basitleştirirsek: Devlet sürekli silaha yatırım yapıp NATO standartlarında bir ordu kurmaya çalıştığında, kasada para kalmaz. Bütçe açık verir, devlet borçlanır veya para basar. Bunun sonucu enflasyondur, yani hayat pahalılığı. Peki "tüm bunlara değer" diyebileceğimiz bir tablo oluşuyor mu? Yanıt yine hayır!

Sermayedarı koruma kalkını

Televizyonda sabahtan akşama kadar "NATO bizim güvenlik şemsiyemizdir" diyorlar. Aslında korudukları canımız, evimiz, mahallemiz değil. Emperyalistler ve ona bağımlı kapitalist ülkeler silah şirketlerinin kârlarını, sermayedarların menfaatini ve patronların ticaret yollarını koruyorlar. Öte yandan kendilerini koruyacak kalkan oluşturuyorlar, halkı değil!

Bugün İran'a atılan füzeler, bombalar ve uçurtulan savaş uçaklarının hepsi ABD emperyalizmine bağlı ülkelerin toprakları kullanılarak gerçekleşiyor. Tarih de NATO kurulduğundan bu yana "güvenlik" dışında halklara, kadınlara tüm felaketlerin müsebbiplerinden olduğunu göstermiştir. Yazının başında saydığımız hiçbir ülke refaha, özgürlüğe ve eşitliğe kavuşmamıştır. Yani bu süreçte hem NATO üyesi olan ülkelerin emekçi kadınları hem NATO'nun saldırdığı ülkelerdeki kadınlar savaş ve işgal politikalarının mağduru olmuştur.

Geçmişten mücadele dersleri

Bütün bu süreçte kadınlar nasıl bir mücadelenin parçası oldu? Bazı örneklerle bakalım.

Örneğin Birleşik Krallık, 1981-2000'lere kadar "Greenham Common Kadın Barış Kampı" NATO karşıtı kadın mücadelesinin önemli ve uzun soluklu tarihsel örneğidir. 1981 yılında, NATO'nun kararıyla Birleşik Krallık'taki RAF Greenham Common üssüne 96 adet nükleer başlıklı Amerikan Seyir füzesi yerleştirilmesine karar verildi. Bir grup kadın, üssün etrafında sadece kadınların katılabildiği bir barış kampı kurdu. 1983 yılında, "Üssü

Kucakla" eyleminde 30 bin kadın el ele tutuşarak 14 kilometrelik askeri üssün etrafını tamamen kuşattı.

Veya İtalya'da 1983 "La Ragnatela" (Örümcek Ağı) örneğini hatırlayalım. İtalya'nın Sicilya adasındaki Comiso NATO üssüne nükleer füzelerin yerleştirilmesine karşı geliştirilen, doğrudan Greenham Common'dan ilham alan uluslararası bir kadın direnişiydi. İtalyan komünist kadınların başını çektiği bu eylemde «La Ragnatela» (Örümcek Ağı) adı verilen bir kadın barış kampı kuruldu. Bu kamp, sadece NATO'ya değil, aynı zamanda Sicilya'daki mafya-devlet ilişkilerine ve bölgenin emperyalist amaçlarla yoksullaştırılmasına karşı da anti-kapitalist bir itiraz yükseltti.

Bir diğer örnek 1999 Sırbistan'da Siyahlı Kadınlar hareketi. NATO'nun 1999'da Yugoslavya'yı bombalaması sırasında, Belgrad merkezli "Siyahlı Kadınlar", kendi ülkelerindeki Slobodan Miloseviç rejiminin Kosova'daki katliamlarına karşı çıkarken, aynı zamanda NATO'nun "insani müdahale" adı altında ülkeyi bombalamasını da emperyalist bir saldırı olarak reddettiler. Böylesi bir dönemde kadınlar sokağa çıkarak, "Ne rejiminizin etnik temizliğini ne de NATO'nun emperyalist bombalarını kabul ediyoruz" şiarıyla enternasyonalist bir mücadele ağı kurdular.

Şimdi geldiğimiz noktada tarihten ders çıkarmanın işiğindediriz. Dünya emekçilerinin yine kapitalist devletler tarafından çeşitli yöntemlerle en örgütsüz, en zayıf olduğu dönemden geçiyoruz. Ancak bunu değiştirmek için her bir adım çok kıymetli.

Şalter bizim elimizde!

Haklarımız için mücadele ettiğimiz her gün, emperyalizmin çarklarının arasına bir avuç kum atmak demek. Ama bunu başka bir bilince taşımak zorundayız. Emperyalizme karşı mücadele bugün her birimiz için hayat memet meselesi.

Fabrikada teşhir, sendikaları harekete geçirmek, gücümüzün farkına varıp örgütlenmek, bütün bu sürecin işçi sınıfı lehine kazanımla sonuçlanmasının bir parçası. "NATO'ya hayır!" demek bile bir başlangıç.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Savaşın gölgesi Türkiye’de:

‘NATO korumuyor, üslerinin varlığı savaş tehdidini artırıyor’

Neslihan Karyemez
İstanbul-Küçükçekmece

Ortadoğu’da süren savaş, Türkiye’de, özellikle emekçi kesimlerde derin bir kaygı yaratıyor. Görüştüğümüz kadınlar, savaşın yalnızca sınırlar ötesinde kalmayacağı, ekonomik ve siyasal etkileriyle Türkiye’yi de doğrudan etkileyeceği endişesini dile getiriyor. Yıllardır mahallede ikamet eden Tülin, savaşın ilk gününden bu yana en büyük korkusunun Türkiye’nin sürece dahil olması olduğunu söylüyor. Hükümetin dış politikada tutarsız bir çizgi izlediğini düşündüğünü belirten Tülin, “Türkiye’ye sızdır diye korkmuştuk, hâlâ bu korkumuz var. Şu an ülkeyi yönetenlerin çok kararlı ve tutarlı davranmadığını düşünüyorum. Amerika ile olan ilişkilerini bitirmek istemiyor, İsrail’e de karşı net bir duruş sergileyemiyor; İsrail ile ticari anlaşmaları var. Diğer taraftan İran’la da kötü olmak istemiyor. Halkı ateşin içine atıp kendilerini kurtarmak için her şeyi yapabileceklerini düşünüyorum” diyor.

Tülin’e göre asıl kırılganlık ise ekonomide. Tülin, Türkiye’nin süren savaşa dahil olması durumunda yükün tamamen halkın omuzlarına bineceğini vurguluyor: “Benim korkumun en büyük sebebi ekonomi. Zaten 8-10 yıldır zenginler daha da zenginleşirken orta gelirli ve dar gelirli insanlar aşırı derecede zorlanıyor. Eğer savaşın içine girilirse olan bize olur. Üsttekiler kendini kurtarır ama halk kendi canıyla başa kalır.”

NATO üsleri ve güven-

lik tartışmaları da halkın gündeminde. Türkiye’ye yönelik olası saldırılara karşı NATO’nun koruyucu rolü olup olmadığına dair belirsizlikler dikkat çekiyor. Tülin, bu konuda şeffaf bilgiye sahip olunmadığını belirterek, “NATO üsleriyle ilgili konuşmalar yapılıyor. Türkiye’ye gelen füzelerin NATO üsleri tarafından havada imha edildi. Bu konuda NATO’nun bizi koruduğu düşünülüyor. Ancak bu füzelerin gerçekten nereden geldiğini biz halk olarak bilmiyoruz. Belki de bir provokasyondur. Amerika’ya güvenelim mi, güvenmeyelim mi gibi bir durum da yok; sonuçta herkes kendi çıkarını savunuyor. NATO da öyle” ifadelerini kullanıyor.

Çatışmaların nedeni enerji kaynakları

Savaşın nedenlerine ilişkin değerlendirmelerde ise ortak bir görüş öne çıkıyor: Bölgedeki çatışmaların temelinde enerji kaynakları ve küresel güç mücadelesi yatıyor. Ancak bu mücadelede en ağır bedeli siviller ödüyor. Özellikle İran’da sivil yerleşimlerin bombalanmasına tepki gösteren kadınlar, hiçbir koşulda başka halkların hedef alınmasını kabul etmediklerini dile getiriyor.

Ortadoğu’da süren savaşların asıl kaynağının yeraltı kaynaklarını kontrol etme isteği olduğunu söyleyen Tülin, “İran’da bombalanan yerler çoğu zaman sivil alanlar;

halk gözetilmeden vuruluyor. Türkiye’deki üslerden kalkan füzelerin başka halkların üzerine gönderilmesini kesinlikle istemem. Biz kendi ülkemizde çocuklar ölmesin diye çabalarken, başka ülkelerde çocukların ölmesine katkı sunmak kabul edilemez” sözlerini sürdürdü.

‘Başka ülkelerin etkisi altında kalmak bağımsızlık değil’

Temmuz ayında NATO zirvesinin Türkiye’de toplanacağını ve bu konu hakkında ne düşündüğünü sorduğumuz Tülin, “Yıllardır NATO üslerinin kapatılması gerektiği söyleniyor ama hiçbir hükümet bunu dikkate almadı. Kendi kendini yönetemeyip başka ülkelerin etkisi altında kalmak, bağımsızlıkla bağdaşmıyor. Ortadoğu’da kaos hiç bitmedi; ne Amerika ne de Avrupa ülkeleri bu bölgenin huzura kavuşmasını sağladı. Bu savaşta taraf olmak doğru değil. Ne Amerika’nın ne de İran yönetiminin yanında olunmalı. İran yönetimi de kendi halkına huzur vermiyor. Ancak bu savaşta en çok zarar gören yine masum halk oluyor. Savaş kelimesi bile çok ürkütücü. Biz halkların paylaşamayacağı bir şey yok. Sorun, yönetenlerin kendi çıkarlarını halkın çıkarlarının önüne koyması. Savaşın kimseye faydası yok; savaş demek yıkım demek. Biz yaşamı savunuyoruz, yıkımı değil” dedi.

‘Savaş en çok cebimizi yakacak’

Tekstil sektöründe çalışan Oya ise savaşın Türkiye’ye doğrudan sıçramasından çok eko-

nomik etkilerinin hissedileceğini düşünüyor. “Amerika ve İsrail’in yaptıklarını yanlış buluyorum. İran yönetimini de desteklemiyorum. İran’da okulların ve sivil yerlerin bombalanması kabul edilemez. Türkiye açısından en büyük zarar ekonomik olacak. Savaşla birlikte akaryakıt fiyatları artıyor; bu da her şeye zam gelmesi demek. Ekonomik olarak çok zorlanacağımız bir gerçek. Türkiye’nin onurlu bir duruş sergilemesi gerekiyor. Arka planda neler döndüğünü bilmiyoruz ama halk olarak haklı olanın yanında durmalıyız. Bugün hakları gasbedilen İran halkının yanında olmak gerekir; ne Amerika’nın ne de İran yönetiminin” diyor Oya, savaşın kısa sürede sona erebileceğini ancak ekonomik etkilerinin uzun vadeli olacağını ifade ediyor.

‘Ücretlerimiz artmayacak, alım gücümüz dibe vuracak’

25 yıllık tekstil işçisi olan Oya’ya göre sektör zaten uzun süredir kriz içinde. Savaşın döviz kurlarını etkilemesiyle birlikte maliyetlerin artacağını belirten Oya, “Savaş ekonomiyi etkiliyor, tekstil sektörü de bundan payını alıyor. Zaten uzun zamandır kötüydü. Kısa vadede net bir şey görünmüyor, ancak uzun vadede etkileyecektir. Çünkü tekstil ürünleri dolara endeksli. Savaş ekonomiyi etkiledikçe tekstil de etkilenir. Ücretler yerinde sayacak ama alım gücümüz daha da düşecek. Etiketler artacak, biz yine geride kalacağız. Dünyayı yönetenler kendi çıkarlarını düşünüyor. Amerika’nın güç kaybettiği için saldırganlaştığını düşünüyorum; Çin’in yükselişi de bunda etkili. İran’ın yeraltı kaynaklarını kontrol etmek için bu savaş başlatıldı” diyor.

‘NATO üsleri Türkiye için tehdit’

“Türkiye’deki NATO üsleri bizim için risk oluşturuyor” diyor Oya, “Bu üsler Türkiye’yi savaşın içine çekebilir. Bazı insanlar NATO’nun bizi koruduğunu düşünüyor, ancak NATO öncelikle kendi üslerini korur. Yarın bu üsler hedef alınrsa Türkiye de zarar görebilir” dedi.

‘Halklar olarak birbirimize düşman değiliz’

Görüştüğümüz Tülin ve Oya’nın ortak vurgusu ise net: Bu savaşta taraf olmak değil, barışı savunmak gerekiyor. Ne Amerika’nın ne de İran yönetiminin yanında olunması gerektiğini ifade eden kadınlar, halkların birbirine düşman olmadığını, asıl sorunun iktidarların çıkar politikaları olduğunu dile getiriyor.

“Savaş demek yıkım demek” diyen kadınlar, sözlerini şöyle tamamlıyor: “Biz yaşamı savunuyoruz. Çocukların, kadınların ölmediği bir dünya istiyoruz. Bu savaşın kazananı yok; kaybedeni her zaman halk oluyor.”

NE MOLLA REJİMİ
NE EMPERYALİST
KUŞATMA
ZEN ZENDEĞİ
AZADI!

Çalışan her 5 kadından 4'ü güvencesizliğe mahkûm

Sermayenin öğüttüğü hayatlar

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

SUNU

Fabrikada yangın, atölyede patlama, insanlık dışı çalışma koşulları, bir ömür iz bırakacak hastalıklar, hayatını kaybedenler ve geride kalanlar. İşçi ve emekçilerin sömürü ve hayatta kalma döngüsünün en ağır yanı "iş cinayetleri", patronların kâr hırsı uğruna uzunu kaybedenler ve işçi-emekçi ailelerinde geride kalan kadınların kapanmayan yaraları, dinmeyen acıları ve derinleşen yoksullukları. Dergimizin bu dosyasında artan iş cinayetlerine mercek tutuyoruz.

Türkiye'de hayatta kalma mücadelesi her geçen gün daha da ağırlaşıyor. Bu mücadelenin en ön safında ise kadınlar yer alıyor. "Hayatta kalma mücadelesi" kuru bir ajitasyon cümlesi değil; kadınlar yoksulluğa, şiddete karşı mücadele ederek hayatta kalmaya çalışırken, sömürü çarklarının arasında, kelimenin tam anlamıyla "ezilmemek" için de büyük bir mücadele sürdürüyor. İş cinayetlerinden; kadın emeğinin görünmez kılındığı, kayıt dışılaştırılarak güvencesizleştirildiği ve dolayısıyla kadınların yaşam hakkının da kolaylıkla ellerinden alınabildiği bir sistemin ta kendisinden bahsediyoruz.

Kadın emeği sermaye için ucuz ve vazgeçilebilir görülürken kadınların

yaşadığı iş cinayetleri de bu nedenle görünmez kılınıyor. Kayıt dışı çalışma, bildirilmeyen kazalar ve yanlış sınıflandırmalarla kadınların yaşadığı ölümler ve yaralanmalar adeta bir görünmezlik pelerininin altına saklanıyor.

Kayıt dışılık kadınların hayatına kastediyor

Önce çalışma hayatında bulunan kadınların verilerine bakalım.

-TÜİK'in açıkladığı 2025 yılı istihdam oranı yüzde 49, DİSK-AR'ın hesapladığı Kayıtlı Tam Zamanlı İstihdam (KATİ) oranı ise yüzde 34.

-Çalışma çağındaki 33,6 milyon kadının sadece 6,6 milyonu kayıtlı ve tam zamanlı istihdamda yer alıyor.

-Kadınlarda resmi istihdam oranı yüzde 31,1 olarak belirtilse de KATİ oranı yüzde 19,8'de kalıyor.

Buna göre, her 5 kadından yalnızca 1'i kayıtlı ve tam zamanlı bir işte çalışabiliyor. Yani, 5 kadından 4'ü güvencesiz, riskli, kayıt dışı işlere mahkûm ediliyor.

Kadınların istihdam edildiği alanların başında tarım, tekstil, hizmet gibi sektörler geliyor. Kadınlar bu sektörlerde yoğunlukla istihdam edilse de çoğunlukla kayıt dışı çalıştırılıyorlar. Örneğin, SGK'nın Ocak 2026 verilerine göre, tekstil ürünlerinin imalatı alanında 342 bin 12 kişi zorunlu sigortalı olarak çalışırken bunun yalnızca 107 bin 535'i kadınlardan oluşuyor.

ILO'nun en son 2024 yılında açıkladığı verilere göre Türkiye'de kayıt dışı istihdam oranı yüzde 27.3 iken kadınlarda bu oran yüzde 34.4. Özellikle tekstil, hiz-

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Cemre Kavuker

met ve tarım gibi alanlarda kayıt dışılığın yüksek olduğu düşünüldüğünde kadınların yoğunlukla istihdam edildiği alanlarda görünmez kılındığını, bu alanlardaki iş kazalarının da "iş kazası" olarak kayda geçirilmediğini söylemek pek de yanlış değil.

Örneğin ev temizliğine giden kadınların yüksekten düşme, elektrik çarpması veya kimyasal zehirlenme gibi nedenlerle yaşadıkları kazalar ve ölümler "iş cinayeti" veya "iş kazası" olarak değil, "ev kazası" olarak kaydediliyor. Aslında güvencesizlik ve kayıt dışılık, kadınların emeklerinin daha fazla sömürülmesinin yanı sıra doğrudan yaşamlarına kastedilen bir sisteme dönüşüyor.

'Normalleştirilen' iş kazaları

Peki her 5 kadından 1'i olan, kayıtlı ve tam zamanlı işte çalışan kadınlar için tablo ne durumda? Onlar açısından da gerçeklik şu ki yaşadıkları iş kazalarını, işlerini kaybetme korkusu nedeniyle resmîyete dökemiyorlar. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisinin (İŞİG) 2025 yılı raporuna göre yıl içinde çalışırken hayatını kaybeden 2 bin 105 işçinin en az 138'i kadın. Ancak İŞİG verileri dışında kadınların yaşadığı iş cinayetleri tablosuna dair özel bir veri veya istatistik bulmak neredeyse imkansız.

Metal işçisi kadınlar iş yerinde yaşadıkları kazaların banda yetişme nedeniyle olduğunu anlatıyor. Onlar için kesikler, morluklar işin bir parçası gibi adeta.* Durum böyle olunca da çalışmayı engellemediği sürece iş kazasını bildirmiyor işçiler. Tekstil sektöründe de tablo çok farklı değil. Ele iğne batması en çok yaşanan iş kazası ve tekstil işçisi kadınlar için "ufak tefek şeyler" bunlar. Ancak iş yerlerinde işçilerin görmezden gelemediği iş kazaları yaşadığında da bu sefer patronların tehditleri ve özel muayenelerle ilişkileri devreye giriyor.

Gerçek sonsuza kadar saklanamaz

Dikkate değer bir diğer konu ise çalışma koşulları nedeniyle kronikleşen meslek hastalıkları. Bel fitiği,

boyun fitiği, el titremesi, odaklanma problemi ve dahası... Üstelik yaşanan bu hastalıklar çalışma koşullarından kaynaklansa da çoğu zaman kadınların "ev işlerinden" dolayı bunları yaşadıkları söyleniyor. Çalışma koşullarından kaynaklanan birçok hastalık bu gerçekle kayıtlara meslek hastalığı olarak geçmiyor.

Elbette fabrikadaki ağır çalışma koşullarının üstüne çocuk bakımı, temizlik ve diğer angarya işler eklenince kadınların vücudu daha da yıpranıyor. Kadınlar tüm bu yükün altında ezilirken dinlenemiyor, kendini de yenileyemiyor. İş cinayetlerine zemin hazırlayan koşullardan biri de bu oluyor.

Kadın işçiler yaşamı, fabrikadaki ağır çalışma koşullarının yarattığı yorgunluk ile evdeki bitmek bilmeyen angarya arasında sıkışmış bir hayatta kalma savaşına dönüşüyor. Sermaye kadın emeğini ucuz işgücü olarak kullanıyor. Kadınların bu konumlarını korurken, hatta kadınları daha da insanlık dışı koşullara terk ederken bunun sonucunda yaşananları ise bir görünmezlik pelerininin altına saklıyor.

Ancak bu pelerin gerçeği sonsuza dek saklayamaz. Her 5 kadından 4'ünün güvencesizliğe mahkûm edildiği, çalışan kadınların tüm ağır koşulları kabul ederek çalışmaya mecbur bırakıldığı bu düzeni değiştirecek tek güç fabrikadaki iş kazalarını, evdeki angaryayı ve sokaktaki güvencesizliği ortak bir mücadelenin konusu yapmaktır. Kadın işçilerin meslek hastalıklarının tanındığı, hiçbir kadının kirasını ödemek için canından olmadığı bir gelecek ancak örgütlü mücadelemizle inşa edilecek.

*DOSYA: İş kazaları nasıl normalleştiriyor?

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin adı var uygulaması yok

İşçi sağlığı ve iş güvenliği (İSİG) verilerine göre 2025 yılında en az 2 bin 105 işçi çalışırken hayatını kaybetti. Bu veriler günde en az 6 işçinin iş cinayetinde yaşamını yitirdiğini gösteriyor. Bu rakam son yılların en yüksek işçi ölümü sayısı. İş kollarına göre en çok ölüm yaşanan alanlar inşaat, tarım ve taşımacılık. Kadınlar, göçmenler ve sendikasızsızlar arasında tablo

Olcay Ozak

Gıda-İş Sendikası
Genel Başkanı

görmeye başlıyor. İSİG verilerine göre 2025'te hayatını kaybeden işçilerden 138'i kadın, 91'i göçmen, 94'ü de çocuk işçi. Ve yine aynı yılın verileri içinde iş cinayetinde yaşamını yitiren işçilerin 50'si sendikalı, yani yüzde 2,37'si.

ağırlaşıyor.

İSİG verilerine göre 2025'te hayatını kaybeden işçilerden 138'i kadın, 91'i göçmen, 94'ü de çocuk işçi. Ve yine aynı yılın verileri içinde iş cinayetinde yaşamını yitiren işçilerin 50'si sendikalı, yani yüzde 2,37'si.

Verileri yaratan koşullar var

Özelleştirmeler, taşeron çalışma, "hadi hadi" çalışma düzeni bu sistemi ayakta tutuyor; işçileri öldürüyor, sakat bırakıyor. Ülkemizde iş cinayetleri ancak toplu ölümler olduğunda toplu bir tepkiye neden olabiliyor. Örneğin Soma, Ermenek maden faciaları, Torunlar İnşaat'taki iş cinayeti, Hendek ve İliç'teki facialar, Gayrettepe'deki eğlence merkezinde gerçekleşen patlamada hayatını kaybeden işçi arkadaşlarımızın yaşadığı katliam, Dilovası'nda parfüm deposunda işçi kadınların hayatını kaybettiği katliam...

İşçi sağlığı ve iş güvenliği söz konusu olduğunda sayılardan daha önemli olan, bu sayıları oluşturan somut koşullardır. İş cinayetlerinin yüzde 97,63'ünün sendikasızsız iş yerlerinde gerçekleşiyor olması bize, iş cinayetlerinin önlenmesinin örgütlülük ile olan bağına gösteriyor. Yani "sendikalı olmak iş cinayetlerini önler" dediğimizde durumu abartmış olmayız.

Kadın işçiler açısından işçi sağlığı dediğimizde; çalışan işçinin beden ve ruh sağlığını düşünmek, iş yerlerinde yaşanan mobbing, taciz ve şiddeti de içine alan toplam bir meseleden bahsetmek önemli. Çalışırken uygulanan mobbing kadın işçilerin çokça maruz kaldığı ve yine uğradığı tacizi dile getirmede yaşadığı zorluklara (inkâr, ayıplanma, ispat zorluğu, etiketlenmek gibi) karşı mücadeleyi zayıflatan unsurlardır. Ço-

Fotoğraf: Ekmeğ ve Gül

Kadın işçilerin iş yerlerinde maruz kaldığı mobbing ve taciz, ağır psikolojik travmalara yol açıyor. Mobbing ve taciz, bir işçi sağlığı ve iş güvenliği sorunu olarak kabul edilip TİS'lerde yer alması gerekiyor.

günlukla yönetici, ustabaşı, işletmenin sahibi ve yakınları tarafından uğradıkları mobbing ve taciz, kadın işçiler üzerinde psikolojik ve zaman zaman da fiziksel hasar bırakabiliyor. Yine örgütsüz ve sendikasızsız olmanın bir sonucu olarak direnç geliştiremeyen kadın işçi, yalnız ve bazen de suçluymuş gibi ömür boyu sürececek ağır bir psikolojik travma yaşayabiliyor.

İş yerlerinde yaşanan ve işçi sağlığını tehlikeye atan kazalarda çoğu zaman kusur işçiye hissettirilir ve çoğu zaman işçi de buna ikna edilir. Aksi durumlarda da yaşanan iş kazalarından dolayı işçinin veya yakınlarının davacı olmaması, olduysa da vazgeçmesi için inanılmaz bir çaba içine girer iş yeri sahibi. Kadın işçiler açısından bu durum daha da can sıkıcıdır. Yaşanan kazada kadın işçiyi suçlamak ("dalgın çalışıyor, dikkatsiz, özensiz, algısı zayıf, dikkati dağınık, başka şeylerle uğraşılıyor, akli başka şeyde" gibi etiketlemelere maruz kalması) daha kolay oluyor.

Taciz ve mobbing işçi sağlığı sorunu olarak tanınmalı

Kadın işçiler açısından hem önlem alılabilmek hem de kaza sonrası sü-

reci yürütmek çok zor. Taciz ve mobbingin bir işçi sağlığı ve iş güvenliği sorunu olarak ele alınması gerekiyor. Toplu İş Sözleşmelerinde (TİS) taciz ve mobbinge karşı koruyucu maddeler yer almalı.

Meslek hastalıklarının işçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamında düşünülmesi önemli. Emek yoğun sektörlerde özellikle kadın işçilerde ömür boyu kalıcı hastalıklar oluşabiliyor; bel ve boyun fıtığı, boyun düzleşmesi, bacakta varis, kol ve omuzda yırtık, karpal tünel sendromu gibi hastalıklar ağır çalışma sonucu oluşan ve çoğunluğu da kalıcı olabilecek hastalıklar. Yine kadınlar arasında çokça duygu durum bozukluğu, anksiyete, depresyon gibi hastalıklar da yaşadıkları baskı, mobbing ve taciz sonrası gelişen hastalıklar. İş yerlerinde yaşanan baskı, mobbing, taciz ve toplumsal iş bölümündeki eşitsizlik kadın işçilerin sağlığında olumsuz etki bıraktığı gibi örgütsüzlük ve güvencesizlik de bunu katlıyor, bu sorunu derinleştirip kalıcılaştırıyor.

'Güvenli bir yaşamı birlikte kuralım'

Sendikasızsızlığın ve örgütsüzlüğün yarattığı bu durumla mücadelede

sendikalara çok iş düşüyor. İş cinayetlerine karşı mücadele, örgütsüz işçiler arasında bir örgütlenme aracı olmaktır. Bu mücadele hem örgütsüzlüğü gidermede hem iş kazalarını önlemede ikili bir fayda sağlayacaktır. Kadın işçilerin sendikal örgütlülüğündeki oran; kadın işçilerin yaşadığı baskı, mobbing ve tacizin açığa çıkması ve bunu önleyici mekanizmaların işleyişini de belirliyor. O zaman kadın işçilerin sendikalaşması ve işçi sağlığı ve güvenliği için oluşturulacak komitelerde/komisyonlarda görev almaları, sendikaların TİS komitelerinde yer almalarına özel önem verilmeli; sendikalı iş yerlerinde TİS'lerde özel gündem maddesi olarak ele alınmalıdır.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Kanunu tüm yönleri ve tam işlevli olarak hayata geçirilmeli; eksik yönleri yeni düzenlemeler ve ek maddelerle tamamlanmalı. Patronlardan bağımsız uzmanların, sendika temsilcilerinin, iş yeri komitelerinin açık denetim ve yaptırım yetkisi olacak şekilde bir düzenleme önemli bir yerde duruyor. Bütün bu düzenlemelere rağmen gerekli önlemler alınmadığında işçinin işten kaçınma hakkını kullanmasının güvencesi de sağlanmalı.

Bunları başarmak da işçilerin birlikte örgütlü mücadelesi ile gerçekleşebilir. Bu mücadeleyi birlikte yükseltelim, şiddetsiz ve güvenceli bir çalışma yaşamını birlikte kuralım.

Ravive Kozmetik davasının ardından

Benzer acılar tekrar yaşanmasın diye...

8 Kasım 2025'te Kocaeli Dilovası'nda çıkan ve 3'ü kız çocuğu, 3'ü kadın, toplam 7 işçinin hayatını kaybettiği Ravive Kozmetik yangını, Türkiye'de kadın ve çocuk emeğinin ne denli ucuz olduğu ve denetimsizliğin geldiği boyutu gösteren bir örnek. Bu büyük facianın ardından açılan davanın ilk duruşması 24 Mart'ta başladı ve dört gün boyunca sürdü.

8'i tutuklu toplam 16 sanığın yargılandığı dosyada mahkeme, ara kararını açıkladı. "Suçluyu kayırma" suçundan tutuklu bulunan Onay Yürüklü tahliye edilirken diğer 7 sanığın tutukluluk hâlinin devamına karar verildi. Bu dava, aynı zamanda kadın emeğinin, güvencesiz çalışmanın ve görünmeyen hayatların hikâyesi. Yangında hayatını kaybedenlerin büyük çoğunluğunun kadın olması tesadüf değil. Kozmetik sektöründe sıkça karşımıza çıkan "ucuz iş gücü" gerçeği, bu davada tüm çıplaklığıyla ortaya çıktı.

Mahkemede dinlenen tanıklar ve işçi yakınları, çalışma koşullarını anlatırken aslında bir sektörün karanlık yüzünü de

gözler önüne serdi: Sigortasız çalıştırılan işçiler, düşük ücretler, uzun mesailer ve sürekli işten çıkarılma tehdidi... Çocuk işçilerin ayda yalnızca 8 bin TL'ye çalıştırıldığı, kadın işçilerin ise 15-20 bin TL arası ücretlere mahkum edildiği ortaya çıktı. Yemeklerini yerde, evden getirdikleri kaplarla yiyen; geç saatlere kadar çalışan bu kadınlar, aslında hepimizin kullandığı ürünlerin görünmeyen üreticileriydi.

İzel Gözde Meydan

Patronlar ölen işçiyi suçladı

Duruşmanın en çarpıcı anlarından biri, iş yeri sahiplerinden Oransal kardeşlerin savunmalarıydı. Şirketin nasıl işlediğini bilmediklerini, iş yerine neredeyse hiç gitmediklerini ve tüm sorumluluğun hayatını kaybeden babaları Kurtuluş Oransal'a ait olduğunu iddia ettiler. Öte yandan, yangında hayatını kaybeden işçilerden birinin "kusurlu" olabileceği yönündeki savunmalar ise salonda büyük tepki topladı. Hayatını kaybeden bir işçinin suçlanması, işçilerin kaçabilecekken yanlış yöne koşmaları; sorumluluğu

asla kabul etmeyen bir işveren pratiği olarak bir kez daha karşımıza çıktı.

Sanıklardan birinin "Binlerce iş kazası oluyor, hiç patronların yargılandığını görmedim" sözleri ise aslında sistemin nasıl işlediğini gözler önüne seren, tüm bu adımları atarken neye güvendiklerinin bir itirafı gibiydi.

Oransal kardeşler kendilerine ait iki markanın reklamını yapmaktan da çekinmediler. Türkiye'de bir numara olduklarını, kadınlar tarafından en çok tercih edilen markalar olduklarını söylerken bu ürünlerin nasıl üretildiğine dair ise hiçbir şey bilmediklerini söylediler.

Kârlı ve denetimsiz

Kozmetik sektöründe "private label" oldukça yaygın. Büyük kozmetik markaları, ürünleri kendileri üretmek yerine başka üreticilere daha ucuza yaptırıyor ve kendi isimleriyle piyasaya sunuyor. Bu sistem, denetim mekanizmalarının zayıf olduğu koşullarda ciddi riskler barındırıyor. Ravive Kozmetik'te üretildiği iddia edilen ürünler ve markalar arasındaki çelişkili ifadeler de bu yapının ne kadar kârlı ve denetimsiz olabileceğini

ortaya koydu.

Davanın bir diğer tartışmalı yönü ise duruşmaların Gebze yerine Kandıra'da görülmesiydi. İçlerinde hasta, yaşlı ve hamilelerin de bulunduğu aileler için bu durum ciddi bir zorluk yaratıyor. Ancak tüm itirazlara rağmen bir sonraki duruşmanın 20 Mayıs'ta Kandıra'daki Kocaeli Ceza İnfaz Kurumu yerleşkesinde yapılmasına karar verildi. Aileler ve avukatlar ise kararlı; bu dava yalnızca kaybettikleri yakınları için değil, benzer acıların tekrar yaşanmaması için de sürdürülüyor.

Ravive Kozmetik davası; kadınların, çocukların ve güvencesiz çalışan binlerce insanın ortak hikâyesinin bir yansıması. Her gün kullandığımız bir kremde, bir parfümde belki de bu görünmeyen emeğin izleri var. Ve bu emek; çoğu zaman güvencesizlikle, ihmalle ve riskle iç içe. Bu nedenle bu dava, yalnızca mahkeme salonlarında değil, toplumun vicdanında da görülmeye devam ediyor. 20 Mayıs'ta görülecek bir sonraki duruşma, sadece hukuki sürecin değil adalet arayışının da önemli bir adımı olacak. Çünkü bazı hikâyeler unutuldukça değil, hatırlandıkça değişir.

İş cinayetlerinde adalet peşinde

*Soma'dan Hendek'e,
Gayrettepe'den Dilovası'na
kadar iş cinayetleri davalarında
en ısrarlı takipçiler, acılarını
isyana ve sınıf bilincine
dönüştüren kadınlar oldu.*

Fotoğraf: Unsplash

Hukuk; toplumun düzenini sağlamak, adaleti tesis etmek ve bireyler arasındaki ilişkileri düzenlemek amacıyla devletin yetkili organları tarafından konulan yaptırıma bağlı, uyulması zorunlu yazılı ve yazısız kurallar bütünü.

Bu zorunluluk zaman zaman hukuka statik bir görünüm verse de aslında hukuk, dinamik bir yapıya sahip ve durağan değil. Hukuk kuralları; üretim ilişkilerine, toplumsal ihtiyaçlara, teknolojik gelişmelere, kültürel ve siyasal dönüşümlere, zamanın gereklerine ve değer yargılarına paralel olarak sürekli evrimleşir, güncellenir veya tamamen değişebilir. Bu değişim, tarihsel sürece baktığımızda toplumsal dinamiklerle şekillenebilir. Emekçiler ve ezilenler bir araya geldiğinde, ancak siyasi iradeyi baskılayacak bir güç oluşturduklarında hukuku ezilenlerden ve emekçilerden yana şekillenebilmiştir. Bu gerçeklik ülkemizde en çok iş davalarında kendini gösteriyor.

İşçi sınıfının ve sendikaların güç kazandığı dönemlerde mevzuatta kendine yer bulan "işçi yararına yorum ilkesi" bu durumun en somut göstergesi. İşçi sınıfının mücadelesindeki durgunluk ve asgari ücretin açıklık sınırı seviyesinde olduğu bu günlerde, sendikaların içerisine düştüğü atıllık sebebiyle gerek yerel mahkemelerin, gerek itiraz mercii olan Bölge Adliye Mahkemeleri (BAM) ve Yargıtay dairelerinin verdiği işçi aleyhine kararlar ise adeta yaşadığımız sürecin röntgenini çekiyor. Bu durum iş, kadın, çocuk ve çevre katliamlarında ve diğer toplumsal davalarda da benzer şekilde karşımıza çıkıyor. Zira tüm bu davalar sınıfsal ve politiktir. Ancak bu hukuk sistemini değiştirecek ve

yeniden inşa edecek olan yine bu sistemin mağdurları ve onlarla dayanışma içinde olan diğer demokratik kitle örgütlerinin birleşik mücadelesidir.

'Ne mahkemesi? Mahkeme biziz'

Av. Heval
Yıldız Karasu

Yargı unsurlarının burjuva hukukuna bile riayet etmediği; Anayasa Mahkemesi (AYM), Danıştay ve Yargıtay içtihatlarının hiçe sayıldığı yani özetle yönetenlerin istediği gibi at koşturduğu bir mecrada; yargı eliyle ağaçları kesilen, dereleri kurutulmuş, ormanları yok edilen köylülerin, yaşamları hiçe sayılan LGBTİ'lerin, benlikleri ve yaşamları sayı ile ifade edilen kadınların, mağduru ve faili aynı sistemin kurbanı olan çocukların, cezasızlıkla ödüllendirilen iş cinayetlerinin ve daha nice sistem mağdurunun direnci elbette ki meşrudur.

Acısını isyana ve bilince dönüştürmüş kadınlar

Bu meşruluk öncelikle sorgulamayla başlar. Bu sorgulama halkın yüzyıllardır biriken deneyimlerinden, vicdanından ve aklıdan beslenir. Rize'deki Samistal Yaylası'na komando birlikleri eşliğinde gelen iş makinelerinin önüne geçen Havva Ana'nın zihinlere kazınan "Ne mahkemesi? Mahkeme biziz. Devlet nedir? Devlet yok halk var. Devlet bizim sayemizde devlettir" sözleri, halkın iç sesinin yansıması ve sorgulamasıdır.

Yine Akbelen'de ağaçları sarıların kurtarmaya çalışan Zehra Nenenin isyanı da özünde bu sorgulamadan ve halkın direncinden beslenmektedir... Bu direnci nenesinden miras alan Esra Işık'ın isyanını bastırmak için tutuklanması da halkın

direncinden korkunun göstergesidir.

Sadece çevre katliamı değil, aynı zamanda iş cinayetlerinde de en ısrarlı olan dava takipçileri kadınlardır. Sadece kendi davalarını değil, diğer iş kazası süsü verilen katliamların davalarını da onlar takip ederler. Onlar ki bu katliamların kader ve fitrat olmadığını yaşayarak öğrenmiş, acısını isyana ve bilince dönüştürmüş kadınlardır. Son olarak Dilovası katliamına Gayrettepe ve Hendek ailelerinin/kadınlarının katılımı bu dayanışmanın en güzel örneğidir. Dilovası davasına katılan ve Hendek iş cinayetinde ağabeyi Halis Yılmaz'ı kaybeden Mervenur Yılmaz'ın şu beyanları, isyanın bilince dönüşmesinin en güzel örneği: "Bizler, işçi sınıfı olarak onları zengin etmek için vardık. Katledildiğimiz takdirde 3, 5, 7... Yalnızca sayı hesabıydık. Sayımız artarsa başları biraz daha fazla ağırdı. Olası kasıt diyoruz belki ama bu düzen sürdüğü sürece katilimiz olası dahi değil; kaçınılmaz..."

Bir şeyler değişsin diye...

Bu bilinç; Hendek davasının ilk duruşmalarında yan yana gelen Mervenur, Hatun, Ayşe, Nebiha ve Kadriye'nin sordukları doğru sorular ve yaptıkları tespitlerle filizlenmişti. Adaletin ezilenlerden değil güçlüden/sermayeden yana olduğunu ancak bunun ortak mücadele ile değişebileceğini öğrenen kadınlar, bunu daha ilk duruşmalarda şöyle ifade etmişlerdi: "Mahkeme salonlarında ölen işçilere kurbanlık koyun gibi muamele etme haddini verenlere öfkeliyim çok. Düşünün, sanık Yaşar Coşkun, 'Her gün iş cinayeti oluyor, Soma'da 301 işçi öldü. Burada sadece 7 kişi' diyebiliyor. Mahkemede bilinçli taksirle cezalandırılmaları talep edildi, biz olası kast diyoruz.

Sanıklar kendileri itiraf etti, Çin Mahallesi denen bölgeyi 'Oraya değil buraya kuralım patlarsa daha az işçi ölür' demişler. Kasıt olduğunu ispatlayacak daha iyi bir delil olamaz. Bu saatten sonra ne ağabeyimi ne Soma'da ölen işçileri geri getirebilirsiniz ama bundan sonra yarın bir gün mahkeme salonlarında bir şeyler değişsin istiyoruz. En azından 'Parasını veririz, durumu kapatırız' zihniyeti olmasın istiyoruz."

"Sanki suçlu biz, mağdur onlarmış gibi davranıyorlar. Paraları olduğu için, devlet büyükleri hep onlardan taraf olduğu için böyle. Bizim ne paramız var ne arkamız. Bu zamana kadar biz adalet var zannediyorduk. Böyle şeylerle hiç karşılaşmıyorduk; bir buçuk seneden beri görüyoruz ki adalet yokmuş. Eğer adalet olsaydı zaten onların suçları, yatacakları seneler belli olurdu. Bu mahkeme şimdiye sonuçlanırdı ama hiçbir şey sonuçlanmadı."

Bu ifadeleri kullanan kadınlar, yıllar sonra Dilovası iş cinayetinin davasına da katılarak bu bilinci dayanışmaya dönüştürdüler. Zira artık onlar da biliyordu ki bu mücadele ortak ve bu yüzden de Dilovası'nda şunu söylediler: "Bu dava ilk değil, birleşmediğimiz sürece son da olmayacak. Dilovası, Hendek, Gayrettepe, Soma, İliç ya da Çorlu... Ve daha nice... İsimler farklı ama katilimiz denetimsizlik ve cezasızlık düzeni. Tüm sorumlular ve katiller yargılanıncaya dek mücadele edeceğiz, birleşeceğiz; dayanışma ile sesimizi duyuracağız."

Kadınların direncinin ve yaşamın onlara kattığı bilincin hukukun değişiminde oynadığı yadsınamaz rolün farkında olarak, biz kadınlar; kadın cinayetlerinden ifade özgürlüğünün gaspına, çevre katliamından iş cinayetlerine kadar her alanda, her şartta yan yana gelecek ve mücadeleyi büyüteceğiz.

İş cinayetlerinden geride kalanlar

'Hakkımız olanı almak için bile yıllarca uğraştık'

Halı, tekstil ve dokuma üretiminde oldukça ön planda olan bir kent Antep. Belediye Başkanı, Valisi ihracat rakamlarının yüksekliği ile övünedursun; biz de biraz bu ihracat rakamının ardındaki gerçeklerden konuşalım.

Bu üretimi yapan, fabrikalara ömrünü veren işçilerden konuşalım mesela. İŞİG Meclisi geçtiğimiz günlerde Antep'teki iş cinayetlerine dair bir rapor yayımladı. Rapora göre son 13 yılda Antep'te en az 555 işçi iş cinayetlerine kurban gitti. İhracat rakamlarının yüksekliği ile övünenler, alınlarında kara bir leke olarak kalacak olan bu rapordaki sayının yüksekliği ile de övünebilecekler mi?

İşte bu 555 kişinin içerisinde, AKP Milletvekili İrfan Çelikaslan'ın pandemi döneminde özel izinle açtırılan fabrikasında çalışırken Covid-19'a yakalanıp hayatını kaybeden Recep Sağlam da var. Recep Sağlam'ın ölümünün ardından bir türlü kendine gelemeyen eşi Nursel ise gözleri dolu dolu anlatıyor o günleri.

Nursel ve en küçük oğlu Alperen, Recep Sağlam hayattayken kredi çekerek aldıkları evde karşılıyorlar beni. Uzun uzun sarılıyoruz birbirimize yıllardır tanışıyor-muşuz gibi. Her tarafta eşinin fotoğrafları var. Sohbet boyunca sık sık dönüp fotoğraflara bakıyoruz. "Biz çok mutluyduk" diye giriyor söze Nursel. Ardından gözleri dolu dolu başlayan sohbet yerini boncuk boncuk akan gözyaşlarına bırakıyor. Sohbet süresince de böyle devam ediyor.

İşsizlikle tehdit edildiği fabrikada aynı bardaktan bütün işçilerin kola içtiği koşullarda zorla çalıştırılmış Recep Sağlam. "Defalarca gitme dedim kendisine" diye sitem ediyor Nursel. Eşinden kalan emekli maaşı sayesinde kıt kanaat geçiniyorlar. "Allah'tan evimiz kira değil. Yoksa hem çocukların okul masrafı hem ev giderleri nasıl yetiştirdim?" diye aktarıyor mücadelesinin ekonomik yanını.

Verdiği yaşam savaşını sıfırdan başlamak olarak nitelendiriyor. "Yeni yapılan bir binanın altına dinamit döküp patlatmak gibi" diye tarif ediyor. Zamanında fatura ödemeyi bilmeyen, alışverişe çıkmayan o kadın, bugün evin her şeyi. Bu hayatta artık sadece çocukları için yaşayan, onların mutluluğu için canını dişine takan koca yürekli kadın...

Benim çocuklarımın geleceğini çaldılar...

Çocuklarına geliyor konu. Yıllarca çocukları olmamış; tedavi sonucu büyük kızı Dilek dünyaya gelmiş. Dilek aynı zamanda babasının ölüm haberini ilk öğrenen kişi. O gece hemşire olarak çalıştığı hastanede girip e-Nabız'dan kontrol edince öğreniyor. Bütün yükü sırtlanıp yanına aldığı

Fotoğraf: Pexels

SümeYYe Yeşil

Antep

hemşireler ve sakinleştirici iğneler ile haberi annesine vermeye gidiyor. Ondan sonra kopuyor kıyamet. Biz bunları konuşurken Dilek geliyor eve. Kendisi gibi güzel kızı Duru ile birlikte.

Dilek doğduktan yedi yıl sonra İbrahim dünyaya geliyor.

Şimdi harıl harıl iş bulmaya çalışıyor. Nursel'in fabrika önerisine ise her seferinde "Ben hayatta fabrikada işe girmem" yanıtını veriyor. Babasının başına gelenlerin etkisinden hâlâ çikamadığını söylüyor.

Birkaç yıl sonra ise Alperen doğuyor. Babasıyla doyasıya gezemeyen, babasının yüzünü doğru dürüst hatırlamayan en küçük çocuk. Sohbet boyunca bize çay getirip götürüyor. Ev işlerinde de annesine sürekli yardım ettiğini anlatıyor.

İşçilerin birlik olması gerektiğini vurguluyor her fırsatta. Yoksa bu düzenin değişmeyeceğini anlatıyor. "Patrona göre ne var? Bir işçi gider, diğeri gelir. Ahmet gider, Mehmet gelir" diye aktarıyor işçinin canını hiçe sayan, işçileri katleden patronları. Son sözü ise "Bu dünyada da diğer dünyada da iki elim yakalarında. Benim çocuklarımın geleceğini çaldılar, ışığımızı söndürdüler.

Gün yüzü görmesinler" oluyor.

'Hakkımız olanı almak için yıllarca uğraştık'

Diğer durağım ise 2016 yılında iş kazası geçirerek sol elini kaybeden işçi Mustafa'nın evi oluyor. Eşi Cennet ile selamlaşıyoruz uzun uzun. Yüzündeki gülümsemenin ardında bir hüznün seziyorum istemsiz. Belki beni görünce o günleri hatırlamış olduğundandır.

Eşinin hastanede kaldığı 67 gün boyunca, çoğu zaman yürüyerek hastaneye gidip geldiğini aktarıyor Cennet. Eşi kendi ihtiyaçlarını göremediği için o süreçte sürekli bir refakatçi olması gerekiyor yanında. Bu süre zarfında bir yanının hastanede bir yanının evde çocuklarda olduğunu söylüyor. "En büyük çocuğum 10 yaşındaydı. Kendine bakabilecek durumda değillerdi" sözleriyle anlatıyor yaşadığı çaresizliği. En son komşulardan ricacı olmuş da komşular bir süre ilgilenmiş çocuklarla.

Bir hafta yoğun bakımda kalmış eşi. Cennet ise "Üzülerek söylüyorum ama biraz sevinmiştim. Yoğun bakımda yanına kimseyi almadıkları için bir hafta çocuklarımla ilgilenebilecektim" sözlerinin ardından gözlerinden damla damla yaşlar süzülüyor.

Kazadan sonraki üç yıl boyunca hiçbir

maddi gelirleri olmadan yaşamışlar. Komşu, eş, dost, akraba desteği ile geçinmişler. Onlardan gelen fitreleri Cennet, biriktirip her ay belli bir miktar kullanılacak şekilde bölmüş. Aylık giderlerinin en azından bir kısmını karşılayabilmek için böyle bir yöntem bulmuş.

Eşinin hastanede kaldığı dönem kızları Sila henüz 10 yaşında. Evin yakınındaki bir bakkala gidip birkaç gün çalışmış. Evdekilere de bir şey söylememiş. Sila o günleri hatırlamadığını söylüyor. Cennet ise gururla bahsediyor kızının yaptığı işten.

Unutamadıkları bir diğer olay ise hastaneden çıktıktan bir süre sonra kontrol amaçlı gittikleri hastaneden dönerken otobüs kartında sadece bir kişilik para olduğunu fark ediyorlar. Uzun süre ikisi arasında "Sen bin" tartışmaları dönüyor. Bir sonuca varamayınca da 15 kilometrelik yolu yürüyerek dönüyorlar kışın ortasında. Grip olup dört gün boyunca evde yatıyorlar.

"Bu devlet patronun devleti, benim devletim değil" diyor Cennet. Kazandıkları davadaki tazminatı bile tahsil edemezken üç yıl boyunca emekli olmak için defalarca heyete girip çıktıklarını belirtiyor. "Hakkımız olanı almak için bile yıllarca uğraştık" diyor.

Sovyetler Birliği'nde kadın işçi sağlığı

Sovyetler Birliği'nin işçi sağlığı ve güvenliği sistemi; tıp tarihinde iyileştirici tıptan koruyucu tıba geçişi temsil eden, dünyada pek çok açıdan ilk olma özelliği taşıyan devrimci bir modeldir. Bu sistem, tıbbi bir ticaret olmaktan çıkıp ücretsiz ve herkes için ulaşılabilir bir kamu hizmeti hâline getirerek sağlık alanının örgütlenmesinde yeni bir dönem başlatmıştır.

Çarlık Rusyası'nda sağlık hizmetleri; sarayın ve soyluların erişebildiği görece ileri düzey tıbbi imkânlar ile geniş halk kesimlerinin maruz bırakıldığı ciddi yetersizlik ve ihmal arasındaki keskin eşitsizlikle karakterize ediliyordu. Uzun yüzyıllar boyunca halkın büyük çoğunluğu; bitkisel ilaçlar ile büyüsel ritüellerden

oluşan geleneksel uygulamalara güvenmek dışında bir şansa sahip değildi.

1900'lü yılların başında Çarlık genelinde yaklaşık 25 bin kişiye, bazı bölgeler-

Buse Vurdu

de ise 40 bin kişiye yalnızca bir doktor düşüyordu. İşçi sağlığı ve güvenliğine dair hizmetler de genel sağlık hizmetlerinden farklı değildi. 1866 tarihli bir yasa, fabrika sahiplerine her 100 işçi için bir yatak bulundurma zorunluluğu getirirse de bu kural pratikte çoğunlukla görmezden geliniyordu.

Sovyet sağlık sisteminde işçi sağlığı ve güvenliği

Sovyet sağlık sisteminin en özgün yönü; sağlık hizmetini ticari bir faaliyet olarak değil, bir kamu hizmeti olarak konumlandırması ve odağını hastalıkların tedavisinden çok hastalıkların önlenmesine kaydırmasıdır. İnsan sağlığının doğumdan ölüme kadar kesintisiz olarak izlenmesi hedeflenmiştir; tıbbi hizmetler tüm vatandaşlar için tamamen ücretsiz olarak sunulmuştu.

Sovyetler Birliği'nde büyük kent ve sanayi merkezlerinde işçi sağlığı ve güvenliği alanında araştırma enstitüleri kurulmuş; bu yapı, devlet bünyesindeki enstitülere ek olarak Sendikalar Konseyi tarafından yönetilen ve her biri belirli bir sanayi kolu ya da sağlık sorununa odaklanan altı Emek Koruma Enstitüsü ile tamamlandı.

Sağlık hizmeti işçilerin ayağına götürüldü

Ekim Devrimi sonrası çalışma hayatında 8 saatlik iş günü uygulaması hayata geçirilmiş, istisnasız tüm emekçiler ile kent ve köy yoksullarını kapsayan sosyal sigorta uygulaması başlatılmıştır. 1920'de yayımlanan kararname ile sanayi bölgelerinin yerleşim yerleri dışına kurulması zorunlu hâle getirilmiş ancak işçiler sağlık hizmetlerinden mahrum bırakılmamıştır.

Fotoğraf: Public Domain

Sovyetler Birliği'nin işçi sağlığı sistemi, tıbbi ticari bir faaliyet olmaktan çıkıp ücretsiz bir kamu hizmetine dönüştürerek tıp tarihinde koruyucu tıba geçişin devrimci bir adımı oldu.

Sağlık hizmetleri işçilerin ayağına, yani fabrikalara götürülmüştür. Fabrikalardaki tıbbi yapılanma, işletmenin büyüklüğüne ve işçi sayısına göre şekillenmişti.

Bu sistemin en temel ve ilk basamağını, atölye düzeyinde konumlanan Sağlık İstasyonları oluşturuyordu. İşçi sayısı 300 ile 800 arasında olan işletmelerde bir sağlık memuru tarafından yönetilen birimler, 800'den fazla işçinin bulunduğu yerlerde tam zamanlı bir doktorun denetimine girmişti. Sağlık istasyonları ilk yardımın uygulanması, işçinin sağlık nedeniyle izin belgelerinin düzenlenmesi ve çalışma ortamındaki hijyenin günlük denetimi gibi görevleri yerine getiriyordu.

İkinci basamakta, genellikle 5 bin ile 10 bin arasında işçisi olan fabrikalarda kurulan Ambulatuvarlar yer alıyordu. Bu birimler; 14 doktora kadar genişleyebilen kadrolarıyla dahiliye, cerrahi, kadın hastalıkları ve dişçilik gibi temel branşlarda hizmet sunarak işçilerin hastaneye gitmesine gerek kalmadan yerinde tedavi edilmesini sağlıyordu.

Sistemin en kapsamlı ve en üst fabrika birimi ise 10 bin'den fazla (ağır sanayi kollarında 4 bin ve üzeri) işçinin bulunduğu devasa komplekslerde kurulan Tıbbi Sıhhi Bölümlerdi. Bu yapılar sadece bir poliklinik değil; bünyesinde hastaneler, uzmanlaşmış klinikler, eczaneler, kreşler ve hatta işçilerin vardiya dışı rehabilite

edildiği gece-gündüz sanatoryumlarını barındırabilen kendi kendine yeten dev tıp merkezleriydi.

Denetimleri kim yapıyor?

Sovyetler Birliği'nde işçi sağlığı denetimleri; devlet, sendikalar ve gönüllü işçi örgütlenmelerinin iç içe geçtiği çok katmanlı bir yapı aracılığıyla yürütülüyordu. Fabrika düzeyinde, iş sağlığı hizmetlerinin denetimini öncelikle fabrika komitesinin (yerel sendikaların yürütme organı) iş güvenliği komisyonu üstleniyordu. Komisyonlar; soyunma odaları, duş odaları ve havalandırma sistemleri gibi tesisleri denetlemek, makinelerde koruyucuların bulunup bulunmadığını, koruyucu ekipmanların temin edilip edilmediğini ve kanunla öngörülen diğer güvenlik önlemlerini kontrol etmek için gönüllü olarak zaman ayıran işçilerden oluşuyordu. Ayrıca Sağlık Bakanlığı'na bağlı çalışan sıhhi müfettişler de mevcuttu. Kadınlar, bu denetim ve uygulama sürecinin hem uzman kadrolarında hem de gönüllü birimlerinde aktif olarak yer alıyordu.

Bilimsel Araştırma Enstitülerinden fabrikalara...

Sovyet Anayasası, kadınlara ekonomik, siyasi ve sosyal hayatın her alanında erkeklerle tam eşitlik tanıyordu. Bu çerçevede şekillenen sistem; anayasal haklar, bilimsel araştırmalar ve iş yerindeki

pratik koruma önlemleriyle dünyadaki ilk kapsamlı devlet destekli kadın sağlığı programlarından birini oluşturmuştu.

Kadın bedeninin özellikleri gözetilerek dönemin teknolojik ve bilimsel koşulları ekseninde; kadınların belli işlerde (örneğin kömür ocakları, metal döküm işleri) ve belli kimyasal maddelerle (örneğin kurşun, benzen, krom, nikel, ziftir) çalışmaları yasaklanmıştı. Gebeliği tespit edilen kadın işçiler, fabrikanın toksik maddelere maruz kalmayacağı daha güvenli bölümlerine aktarılıyordu. Ayrıca kadınların sağlık durumlarını takip eden, doğum kontrolü ve hijyen konularında tavsiyeler veren Kadın Danışma Büroları sistemin temel taşlarından biri olmuştu.

Sonuç olarak

Sovyetler Birliği'nde işçi sağlığı ve güvenliği sistemi; sağlığı bireysel bir mesele olmaktan çıkararak üretim süreci, yaşam koşulları ve toplumsal örgütlenme ile doğrudan ilişkili bütüncül bir alan olarak ele almış, bu yönüyle dünyada bir ilki başarmıştır. Önleyici tıbbın merkezde konumlandırılması, sağlık hizmetlerinin kamusal ve ücretsiz bir hak olarak örgütlenmesi ve iş yerine kadar uzanan mekanizmaların inşası, emek gücünün korunmasını sistematik bir devlet politikası hâline getirmiştir. Hayata geçirilen bu uygulamalar; hem işçi sağlığının korunmasında hem de kadınların üretim ve toplumsal yaşam içindeki konumunun güçlendirilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Yazının tamamına ekmekvegul.net'ten erişebilirsiniz.

Dünyada kadınlar haykırıyor: Barış, ekmek, özgürlük

Hazırlayan:
Didar Geayik

Dünyanın dört bir yanı savaş çıgirtkanlığı, yükselen sağ ve otoriter iktidarların zulmü, çatışma ve ölümlerle kuşatılmışken kadınların mücadelesi de dur durak bilmiyor. Kadınlar güvenceli ve insanca çalışma koşulları, insanca ve güvenli bir yaşam ve barış için bir araya gelip sokaklara dökülüyor.

'Açlık şiddettir'

Arjantin'de Milei hükümetinin "testere" adı verilen kemer sıkma politikaları; eğitim, sağlık, barınma, beslenme gibi ihtiyaçlara yönelik halkın geniş kesimlerinin yararlandığı uygulamaları törpüliyor. Bununla birlikte çalışma yasasında yapılması planlanan grev hakkının kısıtlanması, esnek istihdamın yaygınlaştırılması gibi düzenlemeler Arjantin halkı tarafından protestolarla karşılandı.

Halkın oldukça geniş bir kesiminin yararlandığı mahalle mutfaqları, gıda sevkiyatı kesintilerinin yanı sıra aşçıların da yıllık ödemelerini alamaması gerçeğiyle karşı karşıya. Daha önce devlet kurumları önünde "halk kazanları" kaynatan Arjantinli kadınlar, bu pratiğe devam etmekle birlikte hayatlarından yapılan kesintilere karşı ön saftalar. Kadınların tek sabit geliri

ve mahalledeki binlerce ailenin tek gıda güvencesi ellerinden alınırken kadınlar "Açlık şiddettir!" sloganıyla mutfaqlarda çalışın ve büyük çoğunluğu kadın olan gönüllülerin emeğinin tanınması ve kesilen gıda yardımlarının derhal iade edilmesi talebini yükseltiyor.

Bu sene 8 Mart'ta da kadınlar Milei hükümetine karşı ses çıkarttı. Meclis önünde binlerce kadın mor ve Arjantin kadınlarının simgesi haline gelen yeşil fularlarıyla barikat kurdu. İşsizlik ve güvencesizlikle karşı karşıya kamusal haklarını savunan kadınlar, neoliberal politikalara karşı "Ni un paso atrás" (Geriyeye bir adım bile yok!) sloganı ile taleplerini yükseltti.

Arjantin

TRUMP
OUT
FOR
GOOD
NOKINGS

'No kings!'

Trump'ın sermayenin krizlerine ilaç olacak biçimde iktidarı yeniden daha otoriter bir yerden kurma çabası, halk nezdinde hızla otoriterleşme, kazanılmış haklara saldırılar ve emperyalist barbarlığın ulusal güvenlik retorigiyle harmanlanması olarak

karşımıza çıktı. Bakım maliyetlerinin sürdürülmesinin imkansız hale gelmesiyle Trump hükümeti de "gele-neksel ailenin kutsallığı" söylemiyle bu yükü kadınların omzuna yüklüyor. "Kapsayıcılık" uygulamasının kalkmasından ordu-daki tasfiyelere, kamusal alandaki hamleleriyle

Fibonacci Blue/Wikimedia Commons (CC BY 4.0)

ABD

Kamusal sağlığa yönelik talepler dün den daha yakıcı biçimde yineleniyor, sendikal yasakların olduğu yerlerde sağlık emekçileri hastalık izniyle fiilen greve gidiyor. Özellikle kürtaj yasaklarının en sert uygulandığı eyaletlerde kadınlar Meclis binalarının içindeki alanlarını terk etmiyor, klinikleri insan zincirleriyle savunuyor. Kürtaj haplarının eyalet sınırlarını aşan dağıtımının federal güvence altına alınması ve düşük gelirli kadınlar için kürtaj ve doğum kontrol hizmetlerinin kamu destekli olması talepleri etrafında birleşiyorlar.

İçeride, ICE ajanlarının cinayetleriyle de somutlaşan kolluk şiddeti; dışarıda ise Venezuela'da Maduro'ya yönelik kaçırma hamlesi, İsrail'le işbirliği ve İran'a yönelik saldırılarla görünür hale gelen askeri bir barbarlık eşliğinde yürütülen nefret ve yağma stratejisi, ABD'nin uluslararası arenada "demokrasi ihracatı" bahanesine başvurmasını engellemiyor. Buna karşılık, ABD'de kadınlar "Savaşa değil, kamu hizmetlerine bütçe" çağrısını en yüksek sesle yinelemeye devam ediyor. Mart ayı boyunca Kongre binalarının koridorlarında "No War on Iran" pankartlarıyla yapılan oturma eylemleri 28 Mart'ta "No Kings!" (Krallara Hayır!) adını verdikleri kitlesel yürüyüşlerle devam etti.

Fotoğraf: İran İşçileri Birliği

Fotoğraf: Pringr

Yunanistan

NATO'ya karşı sokakta

Sendikal örgütlenme temelli grev geleneğiyle Yunanistan, Avrupa Birliği'nin kemer sıkma politikalarına ve NATO'nun bölgedeki askeri varlığına karşı önemli bir hattı örgütüyor.

2026 itibarıyla özelleştirme politikaları ve kamu harcamalarındaki kesintiler, halkın geniş kesimlerinde tepkiyle karşılık buluyor. Son yıllarda üniversite öğrencilerinin üniversitelerin özel-

leştirilmesine karşı yürüttüğü mücadele, köylü direnişleri ve işçi grevleriyle birleşmişti. Benzer şekilde, kamu hastanelerine yönelik özelleştirme girişimleri de kamusal sağlığı tehdit ettiği gerekçesiyle güçlü tepkilerle karşılanıyor.

Sermayenin bütünlüklü saldırılarına karşı, kadınlar taleplerini kitlesel yürüyüşlerde yükseltti. Bu yıl 8 Mart da bu doğrultuda, sömürüye ve

emperyalist savaşlara karşı bir mücadele çağrısıyla birleşti. Atina başta olmak üzere birçok büyük şehirde eş zamanlı düzenlenen yürüyüşlerde, özellikle ABD ve İsrail'in Orta Doğu'ya yönelik saldırıları ile NATO'nun Yunanistan'ı lojistik üs olarak kullanmasına tepki ortaya kondu.

Yunanistan Kadınlar Federasyonu (OGE), savaşın nedenini "demokrasi ihracı" ya da "kadın hakları"

söylemleriyle açıklayan yaklaşımlara karşı çıkararak, asıl nedenin enerji ve pazar paylaşımı ile sermaye krizi olduğunu vurguladı. Ayrıca savaş politikalarının "ulusal güvenlik" gerekçesiyle halk üzerindeki yükleri artırdığına dikkat çekerek, savaştan en fazla etkilenecek kesimler arasında yer alan kadınlar açısından, barış talebi etrafında antiemperyalist bir tutum almanın önemini altını çizdi.

Barışın gücü kadınlar

İspanya'da kadınlar ABD'nin İran'a saldırılarına karşı ülkelerindeki NATO üslerinin reddetmeleleriyle aldıkları tutumla beraber aşırı sağın yükselişi, savaş çıgirtkanlığıyla ve şiddete karşı mücadele temasıyla bir araya geldiler. Bu kitlesel buluşmalarda kadınların küresel bir barış gücü olduğu vurgulandı.

Fotoğraf: Wikimedia Commons

İspanya

İran

'Ne molla, ne monarşi, ne Pentagon'

İranlı kadınlar uzun süredir çok cepheli bir savaşta hayatlarını savunuyor. Kadınlar, "Jin, Jiyan, Azadi" sloganını emperyalist saldırganlığın ve hükümet tercihlerinin kadınların hayatları üzerindeki tahakkümüne karşı yükseltiyorlar. "Ne molla, ne monarşi, ne Pentagon" söylemi her geçen gün yaygınlaşırken dış saldırganlığın içerideki baskıyı meşrulaştırmak için kullanılmasını da aynı sertlikle eleştiriyorlar. Zorunlu başörtüsü ve ahlak yasalarının iptalinden başlayarak kadın bedeninin üzerindeki devlet tahakkümünün kaldırılması, temel gıda ve ilaç erişimini engelleyen ekonomik yaptırımların derhal durdurulması, miras ve boşanma gibi konulardaki cinsiyetçi yasaların iptal edilerek; medeni kanunun laik bir temelde yeniden düzenlenmesi, başta sendikacı kadınlar olmak üzere tüm siyasi tutsakların şartsız tahliyesi talepleriyle mahalle şuraları gibi yerel biçimlerde örgütleniyor, militarizme ve emperyalist barbarlığa karşı yaralarının kaynağını bilerek, savaşın tüm insanlığın savaşı olduğunu hatırlatarak mücadele çağrısını yineliyorlar.

1 Mayıs'a giderken

Konveyör işçisi kadınların mücadele günlüğü

Merve İlhan
İstanbul-Tuzla

1 Mayıs, işçi sınıfının tarihsel mirasıdır ve her 1 Mayıs, geçen bir yılın devasa hesaplaşmasıyla gelir. Bu hesaplaşma; işçi kadınların makine başında, evde, sokakta yaşama tutunduğu her yerdedir. Bugün yine o eşğin arifesindeyiz ve işçi kadınların son bir yılını hangi ağır koşullarda göğüslediğini konuşuyoruz.

Kadın işçiler için son bir yıl; sefalet düzeyinde açıklanan asgari ücretten fabrikadaki çalışma koşullarının ağırlaşmasına, duydukları tik tak sesi ile daha fazla yokluk içinde geçti. İşçi kadınların yaşamlarına işlenen bu ses; eşitsizlik ve güvencesizlikle sarmalandı. Artık mesele sadece bir "geçim derdi" değil, ayakta kalma mücadelesi yani bir "yaşam derdi" haline geldi. Tuzla'da kadın işçilerin yoğunlukla çalıştığı Konveyör fabrikasındaki tablo da bunun bir izdüşümü.

Patrona milyarlık karlar, işçiye saatlik 133 lira

Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu arasında her yıl yükselen, devletin en prestijli teşvik programlarından yararlanan Konveyör'de kâr rakamları milyarlarla ifade ediliyor. Ancak bu fabrikada, işe yeni giren bir işçinin saatlik ücreti sadece 133 lira. Milyarlarca liralık kârın gölgesinde işçilere reva görülen ücret, asgari ücretin yalnızca 2 bin lira üzerinde.

Takvim yapılarını geriye doğru çevirdiğimizde ise geçtiğimiz bu yıl da Konveyör patronunun işçileri düşük ücretlere mahkum etmek için sergilediği oyalama taktiklerini görüyoruz:

- Yıl başında üretimden gelen güçlerini kullanarak sefalet ücreti karşısında makineleri açmayan işçilere, "ara zam" sözü verildi. Söz uçuşturdu, işçiler zamsız çalıştı.

- İşçilerin birliğini kırmak için bir yıl boyunca çok az sayıda işçiye yüzde 5'i geçmeyen zamları bölüm bölüm serpiştirdiler. Böl ve yönet yöntemiyle aynı bantta çalışan işçileri birbirlerinin yaşamlarına yabancı hale getirmeye çalıştılar.

- "İş yok, piyasa durgun, biz bir aileyiz" denilerek sıfır zammın zemini hazırlandı. Hak arayan, "bir şey yapmalı" diyen her işçiye anın-

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

da kapı gösterilerek baskı ve mobbing artırıldı.

Konveyör patronu bu hazırlığın sonucunda yüzde 5'i geçmeyen sefalet zammını açıkladı. Bir hafta öncesine kadar "iş yok" diyen yönetim, zammın hemen ardından iş ilanları astı. Sekiz aydır alım yapılmayan fabrikada çalışma saatleri bir anda 8 saatten 14 saate kadar yükseldi.

Bir bardak sudan bir ömürlük muhasebeye

1 Mayıs'a doğru giderken, Konveyör fabrikasındaki kadın işçiler son bir yılını tek bir cümleyle özetliyor: "İnsan yerine konulmuyo-

ruz." Bu cümleyi kurmaya ise fabrikada sudan bile yoksun halde çalışarak geçirmeleri üzerine söylüyorlar. "Günlerce 'arıza var' dediler. Tuvalet ihtiyacımızı karşılamak için bile belirli saatlerde su verdiler. Patronun evinde su kesilse bir gün bekler mi? İçeceğimiz suyu da evden getiriyoruz. Damacanalarda içindeki pisliği görüyoruz. Bize suyu, bir parça tuvalet kağıdını bile çok görüyorlar."

Aynı bantta eşit olmayan ücret!

Kadın işçiler; aynı işi, aynı bantta, aynı sürede yapan erkek işçiler ile arasındaki ücret

Hesap günü: 1 Mayıs

Takvim yapılarını 1 Mayıs'ı işaret ediyor. Konveyör işçisi kadınların geçtiğimiz bir yıl boyunca yoksulluk, eşitsizlik ve güvencesizlik sarmalı içerisinde; insanca bir yaşam için, eşit işe eşit ücret alabilmesi için bu taleplerine sahip çıkması gerekiyor. Bunun yolu da önce aynı bantta, aynı hayatları yaşadığı işçi arkadaşlarına güvenmesinden, talepleri için yan yana gelmesinden geçiyor. Sabırla, saniye saniye işlenmesi gereken bir mücadelenin filizleri bugünden ancak bu şekilde atılmaya başlanır.

uçurumuna isyan ediyor: "Gören göz bilir, aynı işi yapıyoruz ama neden biz kadınlara verilen ücret daha az? Biz kadınlar fabrikada çalışırken sayı baskısını da mobbingi de daha fazla yaşıyoruz. Ücretimize zam istediğimizde ise bize kapının yolunu iki kez gösteriyorlar. Fabrikada boşanmış o kadar çok kadın arkadaşım var ki... İki çocuk annesiyim, evin tüm yükü omuzlarımda. Artık çocukların geleceğini geçtik, akşam sofraya ne koyacağımızı düşünüyoruz. Telefonuma mesaj geldi. Doğal gaz ve elektrik faturalarını ödemesem kesecekler. Herkes bizden bir şeyler kesiyor."

'Evin yolunu bulamam'

Bir yanda hastasına bakmak zorunda olduğu için zam isteyen kadın işçiye, "Her gün birinizi dinlesem evin yolunu bulamam" diyen bir patron, diğer yanda tazminatını alıp gitmek isteyen kadın işçiye kazanılmış haklarını bırakıp gitsin diye o bölümden bu bölüme gönderen işleyiş: sürgün.

Fabrikadaki bu zor koşullar karşısında değişime dair "Bu iş bizim burada olmaz" demem. Ama!" diyor başka bir işçi: "Zamanında oluyordu da. Bizi, birbirimize kırdırdılar. Bizi bir kuru ekmeğe muhtaç bıraktılar. Kimse bu şartlardan memnun değil ama herkes birbirinden bekliyor. Birileri öne çıksa, diğerleri de peşinden gelecek. Ama güvenemiyoruz. Fabrikadaki kadınların çoğunun yaşı büyük, buradan çıkarsak başka bir iş bulmak neredeyse imkansız."

Fotoğraf: Canva Pro Dream Lab ile oluşturulmuştur

'Tacize ve mobbinge karşı yan yana geldik'

Metal işçisi kadınlar
İstanbul-Pendik

Bizler metal işçisi genç kadınlarız. Her sabah mutsuz şekilde işe gidiyoruz ve akşam mesai bittiğinde daha da mutsuz dönüyoruz evimize. Sürekli gergin ve bu yüzden fabrikada işçiler kendi aralarında çok kavga ediyor. Aynı tezgahta çalışan işçilerden

biri hata yaptığında o tezgahta çalışan herkesin maaşından kesintiler yapılıyor. Kadın işçilerin birçoğu daha fazla mesai yapacakları işler arıyor. Aldığımız ücretlerle kimse geçemiyor. Şef, amir baskısı da cabası... Rapor aldığımız zaman bonus kesiliyor. Rapor alan işçiye "Bir daha rapor alırsan kapı orada" şeklinde tehditler savruluyor.

Kadın işçiler, erkek işçiler ve amirler tarafından taciz ediliyor. Şikayet ettikleri halde yönetim hiçbir şey yapmıyor. Tüm baskıyı kadın işçilerin üzerinde kurmaya

devam ediyorlar. Bu baskı ortamı biz işçilerin arasındaki güven sorununu giderek büyütüyor. Bir işçinin hatası beraber çalıştığı bütün ekip arkadaşlarına mal ediliyor ama aynı işçiler tacize uğradığında, mobbing ile baskı yaşadıklarında, "Kesin sesinizi, çalışın" deniyor.

Bunun böyle gitmemesi için çözüm yolları arıyoruz. Giderek artan baskılar sonucunda işçiler ya işi bırakıyor ya da sindirilerek ve mutsuz bir şekilde çalışmak zorunda kalıyor. Kendi çalışma koşullarımızı değiştirmek için örgütlenmek dışında başkada çaremiz kalmadı.

Bir ton direnişin öğrettikleri

**Dardanel'de işten
atılan bir kadın işçi**
İstanbul

Bu sürece girene kadar haklarımızın ne olduğunu bilmiyordum. Çalışırız, verilen işi yaparız, maaşımız yatarsa sorun yok sanırdım. İşçinin hakkı nedir, haksızlık karşısında ne yapılır, bir işçi nasıl ses çıkarır; bunların hiçbirini bilmiyordum. Direniş dediğimiz şeyin ne demek olduğunu da...

Dardanel büyük bir firma. Üretimi durdurmamak için pandemide kapalı devre çalışmaya geçen ilk firmalardan biri hatta. Kapalı devre derken, işçilerin eve gitmesine izin verilmemiş Çanakkale'de. Yıllar sonra İstanbul Dudullu'daki fabrikada çalışan bizler için de durumun çok farklı olmadığını yaşıyoruz öğrendik.

'Susarsak hiçbir şey değişmeyecek'

Sushi bölümünde çalışan yaklaşık 150 işçiydik. Soğuk ve zorlu koşullarda çalışacağımız söylenerek girdik fabrikaya. Sözde, mesai de zorunlu değildi ama sipariş geldikçe sürekli mesaiye kalıyorduk. Zamanla mesailer fiilen zorunlu hale geldi. Gelmeyenlere mobbing uygulanıyor, "İlk sizi işten çıkarırız" deniyordu. Temizlikte kullanılan kimyasalları solumak zorunda kalıyorduk. Ama o zaman bunların yanlış olduğunu bilmiyorduk. İşimizi kaybetmemek için hep idare ettik, ses çıkarmadık.

Kasım ayında bageet bölümünde başlayan işten çıkarmaları duyduk önce. Sonra her ay yeni bir haber geldi. Ekim, kasım, aralık, ocak derken... Şubat ayında "Sushi bölümüne makineler arızalı" denilerek işe gelmememiz söylendi. Üç vardiya bire düşürüldü. İki hafta sonra da "Sushi bölümünü Çanakkale'ye taşıyoruz" denilerek çıkışımız verildi.

Çıkış yapılırken bize tazminatların taksit taksit yatırılacağı söylendi, daha önce işten çıkarılanlara söylendiği gibi. Ama kasım ayında çıkarılan işçilerin bile tazminatlarının tamamlanmadığını biliyorduk. Üstelik

bu süreçte yıllık izinlerimizin kullandırılmadığını öğrendik, oysa hiçbirimiz izin kağıdına imza atmamıştık.

Aramızda konuşmaya başladık. Altı arkadaş sözleşip fabrikaya gittik ve yıllık izinlere itiraz ettik. İtirazımız sonuç verdi; yıllık izinlerimizi kesmeden yatıracaklarını söylediler. Bir araya gelip bunu yapabiliyorsak tazminatlarımızı da tek seferde yatırabiliriz, öyle değil mi?

Asıl mücadele işimizi kaybettiğimizde başladı. Çoğumuz hayatında ilk kez böyle bir şey yaşıyordu. Ne eylem deneyimimiz vardı ne de hak arama bilgimiz. Açıkçası korkuyorduk. Ses çıkarırsak iş bulamayız diye düşünen çoktu, kimse adını duyurmak istemiyordu. Ama içimizden bir avuç kişi "Susarsak hiçbir şey değişmeyecek" dedi. Biz sadece emeğimizin karşılığını istiyorduk.

'Gurur sadece çalışmak değil, hakkını aramak'

Dardanel 8 Mart'ta "Bir ton gurur" sloganını kullanmıştı. Biz de direnişte sloganımızı böyle belirledik: "Bir ton gurur, bir

ton direniş." Çünkü artık gururun sadece çalışmak değil, hakkını aramak olduğunu öğreniyorduk.

Direnişe başladığımızda şunu fark ettim: Biz sadece iş yerinde değil, hayatın her yerinde direniyorduk. Kadın olarak evde, sokakta, işte sürekli kendimizi ispatlamak zorunda kalıyoruz ama çoğu zaman emeğimiz görülüyor. Bu süreç bana yalnızca işçi kimliğimi değil, kadın olarak yaşadığım eşitsizlikleri de yeniden düşündürdü. Evde de işte de kolayca gözden çıkarılabiliyoruz, hatta çoğu zaman hakkımız olanı bile talep etmek zorunda bırakılıyor.

Günler geçtikçe yalnız olmadığımızı gördük. Ses çıkardıkça insanlar yanımıza geldi, destek verdi. Bir gün sesimizin Mecliste duyulduğunu öğrendim. Meclise kadar gidebileceğimizi tahmin bile edemezdim, Sevda Karaca gibi bizi duyan vekillerimiz oldu. Soru önergeleri verildi, basın açıklamaları yapıldı. Sosyal medyadan gören akrabalarım arayıp tebrik etti. Başta direnişe gitmemi istemeyen eşim bile, "Seninle gurur duyuyorum, yürü be" dedi. O an anlamdım; sadece

hakkımızı değil, kendimize olan güvenimizi de kazaniyorduk.

'Birlik olmanın ne demek olduğunu direnişte öğrendik'

Daha önce adını bile bilmediğim şeyleri öğrendim: Hak nedir, sendika nedir, birlikte hareket etmek neden önemlidir... İçeride sendikalı bir abimiz vardı. Sendikalı olduğunu bilirdik ama patron duymasın diye açık etmezdi. Hep şunu söylerdi: "Tek başınıza hareket etmeyin. Bir şey talep edecekseniz yan yana gelin, birlikte konuşun. Yoksa sizi tek tek ezerler." O zaman tam ne demek istediğini kavrayamamıştık. Bu süreçte ne kadar haklı olduğunu bir kez daha anladık. Biz içeride yan yana gelebilseydik, bugün belki bambaşka çalışma koşullarını konuşuyor olurduk. Ama birlik olmanın ne demek olduğunu işten çıkarıldıktan sonra, direnişte öğrendik.

İki hafta sonra tazminatlarımız yatırıldı. 14 gün direndik. Azaldık, çoğaldık ama sesimiz hiç kısılmadı. O gün şunu hissettim: Hak verilmedi, biz aldık. Patronun ezmeekten çekinmediği bu kadınların, küçük görülen bir avuç insanın sesi duyulmuştu.

Bu süreç beni değiştirdi. Hakkımı aramaktan, ses çıkarmaktan artık nasıl korkmuyorsam başkaları da benim gibi susmasın diye onlara cesaret vereceğim. Yaşadıklarımızı, direnişimizi anlatacağım. "Biz kazandık, siz de susmayın" diyeceğim. Çünkü bizim kazandığımız sadece tazminat değildi; biz birlik olmayı, dayanışmayı öğrendik. Kendimizi kazandık, öz güvenimizi kazandık, haklarımızı öğrendik. Kadın olarak yalnız değiliz, yan yanayız. Şimdi öğrendiklerimizle yolumuza devam ediyoruz.

Artık çalıştığım yerde huzurlu olmak istiyorum. Emeğimin karşılığını almak istiyorum. Biz işimizi aksatmadan yapıyoruz karşılığını istemek de hakkımız. Kadın ya da erkek fark etmeden, çalışan herkesin emeğinin değer görmesini istiyorum.

Bir kadının geçim mücadelesi:

Tek maaş, borçlar ve ertelenen bir tedavi

Görsel: Canva Pro Yapay Zeka ile oluşturulmuştur

Eda
Ankara

Duygularımı anlatmakta zorlansam da kendime "Bunu bari yap" diyerek sözün ortasından başlayayım. 30'lu yaşlarına gelmiş, bir iş sahibi olamamış, evli ve bir çocuk annesi bir kadını. Çocukluğum hastalıklarla geçtiği için doğru dürüst okula gitme fırsatım olmadı. Kalbim okuyamadığım için hep buruk kaldı. Liseden sonra da iyi puan alamadığım için üniversite okuyamadım. 23 yaşında da evlendim. Birkaç ay sonra hamile kaldım. Eşim de geliri iyi diye uzman çavuş olmuştur. Suriye savaşı çıktığı yıllarda eşim görev için gönderildi. Ben tüm hamilelik sürecimi eşimden uzak geçirdim. Doktora hep tek başıma gittim. İçimde sürekli bir korku vardı; çocuğumu babasız büyütme istemiyordum. Üstelik evliliğimizin üzerinden sadece beş ay geçmişken eşim savaşa gönderilmişti.

'Savaşa gitmesini istemedim'

Bir süre sonra eşimle oturup konuştuk ve bir karar aldık. İşinden istifa etti. Sonrasında güvenlik belgesi aldı, iş buluruz diye düşünürken pandemi patladı ve bir yıl işsiz kaldı. O süreç çok zordu. Eşim, işsiz kalmasının sebebini benden

bildi. "Senin yüzünden geldim, ağlıyorsun diye geldim; işsiz, parasız kaldık" diye bir yıl boyunca her gün söylenerek hayatı bana zindan etti. Olayların buraya geleceğini bilme şansım varmış gibi...

Şimdi düşününce, İran'da da savaş varken; Türkiye sonuçta NATO üyesi... Ya bir gün yeniden bir karar alınıp eşimi tekrar savaşa gönderirlerdi? Bu yüzden kendi kendime "İyi ki bu mesleği artık yapmıyorum" diyorum. Sonuçta en çok zarar görenler hep sıradan insanlar oluyor. Filler tepinir, çimenler ezilir. Başkalarının kararları yüzünden ben eşimi kaybetmek, çocuğumu babasız büyütme istemem.

Tek maaşla geçinmek zor

Biraz zaman geçtikten sonra eşim işe girdi, çocuğumuz büyüdü. Ben de maddi yetersizlikten dolayı iş aramaya başladım. Bulduğum işlerin çalışma koşulları hiç uygun değil. Bazı işleri de eşim beğenmiyor. Tek maaşla evi geçindirmekte zorlanıyoruz. Ay sonunda tüm borçları ödedikten sonra elimizde sadece 2 bin lira kalıyor. Bu para bir ay nasıl geçinir ki insan? Çocuğum için bana 500 lira limit verdi eşim. Bu para bir takım kıyafet parası bile etmiyor.

'Umarım ülkemize de bahar gelir'

Ben de kendime kredi kar-

tı çıkardım. Taksitle ödeme yapıyorum, yoksa başka türlü bir şey alamam. Doğum günleri ve özel günlerde verilen harçlıkları biriktirip borcumu kapatmaya çalışıyorum. Bazen dışarı çıkıp, en ucuz nerede yemek yeriz diye araştırıyoruz. Sözde böyle yapınca sosyalleşmiş oluyoruz... Durup düşünüyorum: Evlenmeseydim hayatım nasıl olurdu diye. Paran varsa güzel evlilik, yoksa hep sıkıntı, dert... Gün geçtikçe yoksullaşıyoruz. Eskiden normal bir aile geçimini sağlayabiliyorken, biz artık standartların çok altında kaldık. Düğünden gelen takılarla, borçla harçla iyi ki bir ev almışız diyoruz. İyi kötü bir de arabamız var ama yakıt fiyatları sürekli arttığı için arabayı pek kullanamıyoruz. Bazı özel ilaçlar da çok pahalı olduğu için almak zorunda olduğum ilaçları bile ertelemek durumunda kalıyorum. Bende Akdeniz anemisi hastalığı var. Kan düşüklüğüm çok oluyor. Normalde kan takviyesi almam gerekiyor ama o da ücretli olduğu için maalesef yaptıramadım.

Vücudum çok çabuk yoruluyor. Dertlerim yazmakla bitmez... Sizleri sıkıntıya boğduysam affola. Ama derdimi anlatmak bir nebze de olsa iyi geldi. Umarım, baharın gelmesi gibi ülkemize de bahar gelir ve tüm kötülükler yok olur gider.

Yoksulluk yardımla bitmez

Adile Doğan
Pendik-İstanbul

Market indirimlerini takip et, reyonları gezip en ucuzunu bul, pazar yerine geç gidip tezgahlardan kalanları topla... Şimdi bir şey daha var kadınların takip ettiği: "Muhtarlıkta bugün ücretsiz ekmek verilecek mi?"; "Kadın derneğinden ekmek, kıyafet, bebek bezi, ped alabilecek miyim?" Ama bunu takip etmek için telefona internet lazım. O nedenle evde ekmek yoksa bile internet olmak zorunda.

Gelecek destek ve yardımları da kovalamak bir mecburiyete dönüşmüş durumda artık. Bu durum emekçi kadınların nasıl bir yokluğun içine itildiğinin önemli örneklerinden biri. Mart ayında, bayram öncesi çevremizde yeni kıyafet alamayacak çocukların olduğunu bilerek, "Bugünden yarına bir şey çözemeyiz ama bu bayram çocukları yeni kıyafetler giyebilsin" diyerek bir grup kadın kolları sıvadık.

Yaklaşık 90 çocuğu giydirecek bir bütçe toplandı. Kimseyi incitmeden "Çocuklara kıyafet almak istiyoruz" diyerek kadınları aradık. Arayınca da emekçilerin nasıl bir yokluğun içinde olduğunu gördük. Aradığımız kadınlar, çocuklarının bedenlerini ve ayakkabı numaralarını bilmiyordu. Örneklerle anlatmaya çalışayım. Binlerce çocuğun desteğe ihtiyacı olduğunu biliyoruz. Ancak biz 90 çocuğa kıyafet alabiliriz diyerek birtakım öncelikler belirledik. Üç çocuğu olan ve eşi hapiste olan bir kadını aradım. Kendisi küçük çocuklarına

bakacak kimse olmadığı için çalışmıyor. Kirada oturuyor ve sosyal güvencesi de yok. Çocukların bedenlerini sordum ama yaşları dışında bedenlerini bilmediğini ve çok uzun süredir mağazadan alışveriş yapmadığını söyledi. Derneğe ve muhtarlığa gelen kıyafetleri seçip hangisi uyuyorsa giydireyormuş. Bir iki derken aradığımız 30'a yakın kadın aynı şeyleri söyleyince başka bir çözüm bulduk. Mahallede kolay ulaşılabilecekleri bir mağazayla anlaştık ve tüm kadınlar bayram öncesi çocuklarına gidip alışveriş yaptı.

Hepimiz biliyoruz ki yardımlarla yoksulluk bitmez. Yoksulluğun karşısında birleşik bir mücadele vermeden bu tablo değişmez.

Bu yıl önemli iki tarihsel günü savaşın, yoksulluğun, yokluğun gölgesinde karşıladık. Biri 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü, diğeri Newroz Bayramı. Bu iki günde de memleketin her yerinde kadınlar renkleri, coşkuları ve talepleriyle alanları doldurdu. Buluşmalar, etkinlikler organize etti.

Şimdi sırada 1 Mayıs İşçi Bayramı var. Yaşanılan yoksulluk tablosunun değişebilmesi ancak işçi sınıfının mücadelesi ile mümkün. Bu önemli günde hep birlikte taleplerimizi daha yüksek haykırmalıyız. Yoksulluktan utanmıyoruz çünkü yürütülen politikalar sonucunda bu durum bize dayatılıyor. Barış istemeye devam edeceğiz çünkü bu savaş bizim savaşımız değil. Kâr ve rant peşinde koşan kapitalist emperyalistlerin bu savaşına var gücümüzle karşı duracağız.

Görsel: Canva Pro Yapay Zeka ile oluşturulmuştur

Kadın yoksulluğu anketi:

‘İşim olsaydı yıllar sonra dönen kocaya kapıyı açmazdım’

Fotoğraflar: Ekmek ve Gül

Nazife Yaşar
İstanbul-Sultangazi

Güneşli güzel bir gün, insanın içini ısıtan bahar günlerinden biri... Saatler öğle vaktini gösteriyor. Anneler, okul kapısında çocuklarını beklemek üzere çoktan yola koyulmuş. Hatta havanın güzelliği kadınları her zamankinden biraz daha erken düşürmüştür yollara; parkın gölgesinde soluklanıp iki çift lafın belini kırmak niyetiyle. Böyle düşünerek o laflamaya Ekmek ve Gül dergisinin kadın yoksulluğu anketini denk getirmek için parka doğru yürüyoruz.

Park tıklım tıklım... Vakit dar, çocukların bağırları sokağa taşmadan, paydos zili çalmadan evvel en az beş altı kadınla görüşüyoruz. Kalabalık grupların derin sohbetlerini bölüp “hayır” cevabı alma riskine girmek yerine, banklarda yalnız oturanları gözümüze kestiriyoruz. Derken, siyah çarşafının içinden sadece gözleri seçilen bir kadının yanına ilişiyoruz. Selamlaşmamız sıcak gelmiş olacak, nereden tanıdığını hatırlamaya çalışır gibi bakarken anketi anlatmaya koyuluyoruz. Nezaketle kabul ediyor sorularımızı.

55 yaşında olduğunu öğrendiğimizde hayretimizi gizleyemiyoruz. “Hiç göstermiyorsunuz, çok daha genç duruyorsunuz” dediğimizde yüzünde mahcup bir tebessüm beliriyor. Hele beş çocuğu olduğunu duyunca şaşkınlığımız katlanıyor. “Bir kız, dört erkek. Kızım okuyor” diyor.

‘Bir kadının mesleği olması kadar önemli ne var?’

“Kızım okuyor” cümlesi, dudaklarından gururla dökülüyor. “Hoca olsun dediler. Ablamlar çok baskı kurdu üzerimde. Ama ben direndim, karşı geldim onlara. Kızıma sor-

dum, ‘Sen ne istersin?’ dedim. Akrabaların baskısından çekindi herhalde, başta Kur’an kursuna gitmek istedi. Gönderdim ama hep takip ettim. Ne öğretiyorlar, ne anlatıyorlar diye gözümü ayırmadım. Malum, neler duyuyoruz... Bir süre sonra kızım geldi, ‘Anne, ben okuluma devam etmek, okumak istiyorum’ dedi. Allah’ıma hüsnü senâlar olsun, dersleri de çok iyi. O istedi, ben de sonuna kadar arkasında durdum. Bir kadının mesleği olması kadar önemli ne var? Çarşafa girmek istedi bir ara, ‘Hayır’ dedim. ‘Daha çok erken, hem kapanmak zorunda da değilsin.’ Şimdi başörtüsü takıyor ama pantolon da giyiyor.”

Kaydırdıktan kayan bir erkek çocuğun “Anne” seslenişiyse dönüp, çocuğu göstererek devam ediyor konuşmasına: “Bakın, bunun dünya umurunda değil, bu okumaz. Yapacak bir şey yok.”

“Kızınızın okuması neden bu kadar önemli sizin için?” diye sorduğumda, yüzü bir anda bulutlanıyor, bakışları çok uzaklara, belki de hiç hatırlamak istemediği o eski günlere gidiyor. Eteğindeki taşları dökmeye başlıyor:

“Eşim başka bir kadına gitti. Elde yok, avuçta yok. Ev kira. Öylece kalakaldım ortada. Yıllarca neler çektiğimi bir Allah, bir ben bilirim. Başkalarının yardımlarıyla ayakta kaldım. Eğer bir mesleğim olsaydı, kimseye muhtaç olmazdım. Belki de yıllar sonra dönüp gelen kocayı kapıdan içeri sokmazdım...”

Şimdi o günler geride kalmış. Evlerini almışlar, dükkanları var; gelirleri beş çocuğa bakacak kadar yerinde. Ne porsiyonları küçültmek zorunda kalmışlar ne de en ucuzunun peşine düşmüşler. Yoksulluğun temel nedenini sorduğumuzda, şıkları okumamızı beklemeden “Devlet politikaları” diyor. Kadınların fakirleşmesinin ardındaki asıl sebebin ise aile baskısı olduğunu, kız çocuk-

larının okuldan koparılmasına dayandığını savunuyor. Etrafımızda biriken kadınlardan biri söze giriyor: “Ortaokuldan sonra okuma zorunluluğunu kaldırdılar, aileler de bu yüzden göndermiyor. Bunu hükümet yaptı, aileler değil!”

Rahatsızlığını belli ederek cevaplıyor: “Yok, hükümet yapmaz öyle şey, ben onlara güveniyorum. Aileler vermiyordur çocuklarını.”

Az önce “Devlet politikaları” diyen kadının bu çelişkili güvenini anlamlandırmaya çalışırken, diğer soruya geçmemiz için elimizdeki kağıtlara bakmaya başlıyor. “Yoksulluğun çözümü nedir?” dediğimizde ise cevabı bilindik: “İsraf önlenmeli; israf biterse yoksulluk da biter.”

Teşekkür edip yanındaki kadına doğru kayarken pantolonum ahşap bankın çatlağındaki kıymığa takılıyor. Baldırımın bir kısmını açıkta bırakacak şekilde yırtılıyor. Şaşılacak şey, kadınlardan hiçbiri yırtılmayı kapatmaya çalışmıyor. Gerçi çok uzun sürmüyor, montumu çıkarıp belime bağlamam.

Dört boğaz, tek maaş

Sıradaki kadın Semiha... Konuştuklarımızı duymuş, sıranın kendisine gelmesini sabırsızlıkla beklemiş. Üç çocuk annesi Semiha’nın iki yıldır sürüyor boşanma davası. Çocuklarıyla kiralık bir evde, hayata tutunmaya çalışıyor. Çocuklar küçük olduğu için işe giremiyor. Eşi ise Semiha’nın deyimiyle onu “dize getirmek için zırmık koklatmıyor.” Devletten aldığı 20 bin liralık yardımın yarısını kiraya gidiyor. Kalan on bin lira ile dört boğazı doyurmaya çalışıyor. Ailesi “Giderken çocukların yoktu, döneceksen onları bırakıp geleceksin” deyince Semiha bu şartı reddedip resti çekmiş. O bunları anlatırken, yanına gelen küçük çocuğu eteğini çekiştirerek “Anne, dondurma al!” diye tutturuyor.

‘Külüstür bir araba var diye yardım vermediler’

Başka bir bankta tek başına oturan bir kadına yöneliyoruz. Semiha’nın anlattıklarının ağırlığı omuzlarımıza binmiş, adımlarımız ağırlaşmış. Kadın, anket ricamızı “Tabii neden olmasın, sizin de ekmek paranız sonuçta” diyerek karşılıyor. Bu masum yanılığa gülümseyerek sorulara geçiyoruz. Onun da üç çocuğu var, üçü de okul yolunda, eşi üç aydır işsiz. “Hayatımda ne çok üç varmış” deyince beraber gülüyoruz.

“Eşim boya badana işi yapar. Kışın işler kesilince işsizlik uzuyor. Bayramı nasıl atlattık, bir ben bir Allah bilir. Çocuklar bayramlık diye tutturuyor. Bir kredi kartından çekip diğerine yatırarak dönüyoruz. İnanır mısın, çocuklara süt bile alamıyoruz bazen. Eşimin işi için eski, külüstür bir arabamız var. Adam boyacı; kovası var, merdiveni var... Uzak yere işe gidince bunları otobüsle mi taşıyın? Ama kapıda araba görünüyor diye devlet yardım vermiyor. Araba da araba olsa bari... Bayramda çocuklara ‘Patron para verince bayramlık alacağım’ dedi babaları. Her gün ‘Baba, patronun hâlâ para vermedi mi?’ diye soruyorlar. Gittim ikinci el kıyafetlere baktım ama şimdiki çocukları kandıramıyosun; hemen anladılar, giymediler. Götürüp geri verdim. Hayat çok adaletsiz; kimileri sefa içinde, biz çocuklarımıza bayramlık alamıyoruz.”

Sohbeti bitirirken “Kafanızı şişirdim, paydos zili de çaldı zaten” diyerek ayağa kalkıyor, okula doğru yöneliyor.

Parktan ayrılırken, çocuklarının dondurma ya da bayramlık isteyen seslerini yüreklerinin derinliklerine gömen bu kadınların direnci, yorgunluğumuza eşlik ediyordu. Pantolonumdaki yırtık mı? O kadar büyük dertlerin arasında, artık sadece küçük bir ayrıntı.

Yapmamız gereken elimizi taşın altına koymak

Yasemin, hastaneye kaldırılmadan bir gün önce bu yazıyı kaleme almıştı. Etkinlik akşamı yazıyı yazmış, Yenimahalle'deki Ekmek ve Gül Grubu ile paylaşmıştı. Hastaneye kaldırılmadan saatler önce de bu yazıya son halini vermek üzere toplantıya katılan kadınlarla konuşmuş, onların önerilerini almıştı. Bugün Yasemin aramızda değil ama onun yazıları, mücadelesi, öğrettikleri hep bizimle olacak; mücadelemizde yaşayacak.

**Yasemin Köktaş
Hatice Boyraz**
Ankara-Yenimahalle

Sitemizde Emek Partisi Milletvekili Sevda Karaca'nın da katılımıyla bir ev toplantısı gerçekleştirdik. Yaklaşık 20 kadının bir araya geldiği toplantıda genelde kadınların yaşadığı sorunlardan konuştuk. Kardelen Mahallesi'nde Başak Gürkan'ın ölümüyle başlayan, ayrıca daha öncesine de dayanan çalışmalarımızın sonucunda bir dernek kurma fikrini tartışmaya açtık. Bir dernek kurabilir miyiz? Olanaklarımız neler? Kim ne yapabilir? Bunları beraber tartışmak istedik.

Derneğin nasıl bir dernek olacağı, nasıl bir işlevi olacağı konuşuldu. Bir kadın da dernek konusunda şöyle söyledi: "Burası çay içip, sohbet edilip, gidilecek bir yer mi yoksa sürekliliği olan, gerçekten kadınların sorunlarıyla ilgilenecek, kadınların birbiriyle dayanışma göstereceği, güveneceği, kendilerini ilerleteceği bir yer mi olacak?" Bunun üzerine konuşmaya başladık. Biz kadınların kendi yaşamımız ve çocuklarımızın geleceği için mücadele etmekten, bir araya gelmekten başka bir şansımızın olmadığına da değindik. Onun için de daha çok bir araya gele-

ceğimiz bir yerimizin olması gerektiğini vurguladık. Kadınların yalnızca şiddete uğradığında veya zor durumda olduğunda değil, güzel şeyler için de birlikte olması gerektiği vurgulanırken dernek aracılığıyla kadınların okuma yazmadan tutun da yeteneklerini öne çıkarabilecekleri birçok etkinlik için de bir olanak olabileceğini konuştuk.

Sevda Karaca her geçen gün şiddetin, kadın ölümlerinin arttığını ve bize daha çok iş düştüğünü söyledi. "Artık konuşmak değil, harekete geçmenin zamanıdır" dedi ve bu söylem herkes tarafından onaylandı.

Ayrıca toplantıya katılan kadınlarla Esenyalı Kadın Dayanışma Derneğinde yapılan faaliyetleri, yani birlikte oldukları zaman tek kişinin yapamayacağı şeyleri dernekle birlikte nasıl yaptıklarını konuştuk.

Toplantımızı bitirirken bugün kadınların ülkedeki sorunların bilincinde olduklarını ama bunu değiştirmek, bir bütüne ulaşabilmek için herkesin sorumluluğunu bilmesi gerektiğini vurguladık. Yani fabrikadaki gibi; ürün çıkana kadar herkes kendi görevini yaparsa bütünü oluştururuz. Birbirimizin sırtını sıvazlamak değil ihtiyacımız olan. Yapmamız gereken her birimizin elini taşın altına koyması ve birlikte mücadele etmek.

Çorlu'da kadınlar dayanışma derneği için bir araya geldi

**Dert ortak,
mücadele ortak**

Fotoğraflar: Ekmek ve Gül

Meryem Koçer
Çorlu-Tekirdağ

Çorlu Ekmek ve Gül olarak 8 Mart'ta yaptığımız basın açıklaması sonrası kadınlarla bir çay bahçesinde oturup, bundan sonra neler yapabileceğimiz üzerine konuşmuştuk. Buradaki kadınlarla Çorlu'da bir kadın dayanışma derneğinin kurulması için bir grup oluşturduk ve 29 Mart'ta yeniden toplanma kararı almıştık. Geçtiğimiz pazar günü bu toplantıyı yaptık.

Toplantıya katılan kadınların her biri farklı yaşam koşullarına sahip olsa da anlatılanlar ortak bir tabloyu gözler önüne serdi: Geçim sıkıntısı, güvencesizlik, sosyal desteklere erişimde yaşanan adaletsizlik ve artan yaşam yükü.

Kadınlar ihtiyaçlarını erteliyor

Toplantıya katılan kadınlardan Sema, evli ve iki çocuğu var. Üç yaşındaki oğlu çölyak hastası ve onunla ilgilendiği için sabit bir işte çalışmıyor. Eşi bir metal fabrikasında çalışan Sema, ara ara ev temizliğine gidiyor. Sema, toplantıya katılmak için iki çocuğunu eşine bırakıp gelmiş, aklının evde kaldığı her halinden anlaşılıyor.

Sema, eşinin görece yüksek bir ücret almasından dolayı çölyak hastası çocuğu için belediyeden destek alamadığını belirtiyor. Bu süreçte kendi ihtiyaçlarını, sağlığı için ihtiyaç duyduğu şeyler de dahil olmak üzere, hep ertelediğini söylüyor.

Halime ise eşinden boşanmış ve iki kızı olan bir tekstil işçisi. Halime'nin büyük kızının velayeti babasında, kendisi ve küçük

kızı birlikte yaşıyorlar. Asgari ücretle çalışan Halime, aldığı ücretin bir türlü yetmediğini belirterek, "Evin kirası, çocuğun servisi, faturalar derken aldığım maaşın yarısından fazlası gidiyor. Ben et, balık yemiyorum" diyor. Geçenlerde televizyonunun ve çamaşır makinesinin bozulduğunu söyleyen Halime, "Yenisini alsam bir sürü para. İş yerine gittim, müdürle konuştum ve bir yıllık çıkış paramı istedim evin ihtiyaçlarını karşılayabilirim diye. Başta kabul etmediler" ifadelerini kullanıyor. Daha sonra çıkış parasını aldığını ancak onu da iki taksit şeklinde ödediklerini söylüyor. Asgari ücret belirlenirken zam

istemeye gittiğinde "İş yok zaten" denilerek geri çevrildiğini söyleyen Halime, yılbaşından hemen sonra hafta sonu mesaiye çağrıldıklarını belirtiyor.

Toplantıya katılan Nilgün de Halime gibi eşinden boşanmış ve iki çocuğu var. Nilgün şu an çalışmıyor. Kızlarının geleceği için kaygı duysa da umudunu yitirmemiş. Ecem ise Kırklareli'de üniversite okuyor. Ecem de tüm diğer kadınlar gibi geleceğe dair belirsizlikle cebelleşirken bunlara karşı mücadele etmesi

gerektiğini biliyor.

Toplantı boyunca yapılan paylaşımlar, kadınların kaygılarının ve yaşadıkları sorunların bireysel değil; ortak olduğunu bir kez daha ortaya koydu. Ancak bu buluşma yalnızca sorunların dile getirildiği bir zemin olmadı. Aynı zamanda birlikte çözüm üretme iradesinin de ifadesi oldu. Kurulan dernek girişimi grubu, önümüzdeki süreçte hem dayanışmayı büyütmeyi hem de kadınların taleplerini daha güçlü bir şekilde dile getirmeyi hedefliyor.

Çorlu Ekmek ve Gül Grubu etrafında bir araya gelen kadınlar, buldukları alanda taleplerini yükseltmek amacıyla bir dernek kurmayı hedefliyor. Farklı yaşam koşullarına sahip olsalar da her birinin anlattıkları, ortak bir hikayede buluşuyor.

'Özel' olmak üzerine

Görsel yapay zeka tarafından oluşturulmuştur

Filiz Gür

filizy63@gmail.com

Okulun marşı çalıyor. Öğrenciler hep bir ağızdan söylüyor. Özel bir marş bu, okul için bestelenmiş.

"Siz çok köklü ve özel bir okuldasınız." Bu cümleyi son sekiz yılda defalarca duydum. İki farklı "nitelikli" okulda çalıştım. İksinin de kendine ait bir dili, ritüelleri, sembolleri vardı: marşlar, amblemler, bayraklar... Ve en çok tekrar edilen o cümle: "Siz tarihi geleneği olan, özel bir okuldasınız."

Bir öğretmen olarak bunun öğrencide yarattığı etkiyi görmemek mümkün değil. Aidiyet duygusu, kendine güven, hatta zaman zaman bir tür seçilmişlik hissi... Eğitim dediğimiz şey biraz da bu değil mi zaten?

Ama sonra başka bir soru giriyor araya. Rahatsız edici bir soru: Gerçekten özel olan ne?

Eğitim tarihine biraz geriden bakınca bu sorunun hiç de yeni olmadığını fark ediyorum. Modern okul, Sanayi Devrimi ile birlikte yaygınlaşırken, herkese eğitim verme iddiasıyla ortaya çıktı. Aslında hem Sanayi Devrimi hem modern devlet yapılarının kurulmasıyla toplumun ihtiyacı; okuma yazma bilen işçiler, disiplinli, zaman kavramına uyumlu bireyler, ulus-devlete bağlı vatandaşlar olarak belirlendi. Dolayısıyla da zil sistemi, sınıfların yaşa göre ayrılması, standart ve milli müfredat uygulanmaya başlandı.

Ama bu, seçkin eğitimin ortadan kalktığı anlamına gelmedi. Tam tersine, seçkinler

'Eğitim sistemi bugün hâlâ şunu söylemeye devam ediyor: Herkes eşit. Ama ben sınıfın içine biraz daha dikkatle bakınca başka bir cümle duyuluyor: Bazıları yarışa birkaç adım önde başlıyor.'

çin ayrı okullar hep varlığını sürdürdü.

Bizim tarihimizde de modern okulların açılması 19. yüzyıl boyunca sürdü. Osmanlı'da Galatasaray Mekteb-i Sultani, yabancı okullar olarak Robert College ve Fransız liseleri... Bunlar yalnızca iyi eğitim veren kurumlar değildi. Aynı zamanda belirli bir dilin, kültürün, hatta dünyanın nasıl okunacağına aktarıldığı yerlerdi. Bir anlamda sadece bilgi değil, bir "duruş" öğretiyorlardı. Bu açıdan bakınca, bu okulların elitist olduğu açık. Zaten öyle olmak için kurulmuşlardı.

Ama bugünün farkı burada başlıyor. Artık seçkinlik açıkça ilan edilmiyor. Onun yerine daha kabul edilebilir bir hikaye anlatılıyor: başarı. "En iyi öğrenciler buraya gelir, herkes çalışarak kazanabilir."

Bu cümle yanlış değil. Ama eksik. Çünkü öğrenciler okula eşit başlamıyor. Pierre Bourdieu'nun dediği gibi, bazıları evlerinden getirdikleri bir habitus ile geliyor: Dili daha rahat kullanıyor, kendini daha kolay ifade ediyor, okulun görünmeyen kurallarına daha baştan aşına oluyor. Bizim "çalışkanlık" dediğimiz şey, çoğu zaman bu görünmez hazırlığın ürünü oluyor. Ve okul bu farkı çoğu zaman şöyle adlandırıyor: Siz seçildiniz.

Bu noktada sık tekrarlanan bir cümleye de itiraz etmeden geçemiyorum: "Bu okullar çok iyi eğitim verir." Gerçekten öyle mi?

'Okulu 'iyi' yapan şey ne?'

Son yıllarda, özellikle Proje Okulları Yönetmeliği ile birlikte, birçok "nitelikli" okulun öğretmen kadrosu idari kararlarla değiştirildi. Yıllarını bir okula vermiş öğretmenlerin bir gecede başka yerlere gönderildiğine tanık olduk. Ben de o hareketliliğin içinden geçenlerden biriyim. Bunu sadece kişisel bir kırgınlık olarak söylemiyorum. Ama insanın içine dokunan bir tarafı var: Kendi emeğinin, kendi geçmişinin bir anda yerinden edilebilir olduğunu görmek... Sanki insan, farkında olmadan bir düzenin parçası olmuş da şimdi o düzen değişirken kendini de yeniden konumlandırmak zorunda kalmış gibi.

Belki de asıl soru şu: Okulu "iyi" yapan gerçekten nedir? Eğer iyi okul, güçlü bir öğretmen kadrosuysa, bu kadar kolay dağıtılabilen bir yapı ne kadar "iyi" kalabilir? Eğer iyi okul, öğrencinin gelişimine eşlik eden bir ortam ise, bu ortamın sürekliliği nasıl korunur?

Bugün birçok öğrencinin başarısı, okulun sunduklarından çok, okul dışında kurulan bir emeğe dayanıyor: dershaneler, özel dersler, aile desteği... Okul ise çoğu zaman bu emeğin sergilendiği bir vitrine dönüşüyor.

Bu yüzden belki de cümleyi tersinden kurmak gerekiyor: Bu okullar iyi olduğu için öğrenciler başarılı değil; öğrenciler zaten belirli imkanlarla geldikleri için bu okullar

"iyi" görünüyor.

Bir öğretmen olarak ben de iki duygu arasında kalıyorum. Bir yanda öğrencilerimin kendilerine inanmasını, güçlenmesini istiyorum. Diğer yanda, bu "özel olma" anlatısının kimleri dışarıda bıraktığını görmezden gelemiyorum. Çünkü mesele sadece içeridekiler değil. Bir de daha en baştan dışarıda kalanlar var: "başarısızlar"

Kendi adıma ders kitaplarımı satın alamadığımız için eve dönmeden önce utana sıkıla arkadaşlarımla kitaplarındaki soruları defterime yazmak zorunda kaldığım bir okul hayatım oldu. Eşitlik vadeden bir sistemin eşitsizlik ürettiğini çok sonra fark ettim. Çoğu başarısızlığı -ki bu başarı tanımını bile üst sınıfın kabul ettiği şekilde yapıyor- bizzat benim sandım, başarısızlığı sahiplendim. Yarışı önde göğüsleyenlerin şartlarına bakıp kendime mazeret bulmayı bile ayıp saydım.

Oğlum ve kızım da küçük yaşlardan itibaren edindikleri okuma alışkanlıkları, sınav senesinde dersane ve ders destekleri aldıkları için -ki tek başıma bunu sunmak beni pek çok şeyden mahrum bıraktı- şimdi çalıştığım "köklü bir geçmiş ve özel bir marş" olan nitelikli okulu kazandılar. Başarılarını takdir etmekle birlikte sırf bir vitrinin içinde okudular diye "özel" olduklarına inanmalarını istemiyorum.

Belki de eğitim sistemi bugün hâlâ şunu söylemeye devam ediyor: Herkes eşit. Ama ben sınıfın içine biraz daha dikkatle bakınca başka bir cümle duyuluyor: Bazıları yarışa birkaç adım önde başlıyor. Ve biz onlara sadece ne kadar iyi koştuklarını anlatıyoruz.

Çocuklarımın korkusunu kim duyacak?

Dilek Hemşire
Adana

Altı yıl önce eşim tarafından yedi yerimden bıçaklanmış ölümün eşiğine gelmiştim. Sizlerle yaşadıklarımı daha önce de paylaşmıştım. Altı yıl geçmesine rağmen bitmeyen bu sorunların oluşturduğu düğünden bahsetmek istiyorum. Üç yıl önce boşanma gerçekleşti. Hakim ayda iki kere olan babanın çocukları görme hakkını da elinden aldı.

Kızım beş yaşlarındaydı bu karar alındığında. Bir sene kadar önce-sinde babası geldiğinde onunla gidiyordu. Görüştiklerinde kızım "Annenin peşini bırakmayacağım, anneniz başkasıyla evlenecek siz ortada kalacaksınız, sizi ben alacağım" diyormuş. Kızım, yalnız kaldığımızda konuşuyor, korkularını dile getiriyor, "Bizi bırakmayacaksınız değil mi anne?" diyordu.

İşte mahkeme, bu adamın kötü yanlarını, çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini değerlendirerek o güzel kararı verdi. Oğlum zaten hiç görüşmek istemiyordu, çünkü beni bıçakladığı gün yerdeki kanları görmüştü, o zaman altı yaşlarındaydı. İki yıl bile dolmadan cezaevinden çıkıp çocukları görmek istediğinde oğlum sekiz yaşına gelmişti. Oğluma "İstersen gidebilirsin, gitmezsen sıkıntı çıkarırlar" dedim. Oğlum da "Anne, düşüncelerime saygı

duyacağımı söylemiştin, bana saygı duy" dedi. Ben de arkasında durdum. Hakkı olmadığı halde, görüş günü olmayan günlerde okula geldi, çıkış saati herkes çıkarken biz geri dönüp okulun içine kaçtık. Müdürün odasına kilitledik kendimizi, polis çağırdık. O kadar kötüydü ki ve bu bir defa olmadı. Defalarca uzaklaştırma kararı aldırıldım, elektronik kelepçe taktırdım, üç gün zorlama hapis cezası bile aldı.

Daha sonra karar, bu şahıs tarafından istinafa götürüldü. İstinaf iki yıl sürdü. Dört ay önce oğlumun kararı bozuldu. Yerel mahkemeler nadiren de olsa doğru karar veriyor ama nedense bu kararlar hep istinafta bozuluyor.

Çocuklarıma açıklamak zorunda kaldım. Oğlum zaten istemiyordu. Kızım da sekiz yaşına geldi. Farkındalığı gelişti. Kızım, "Ne güzel yaşıyorduk, onunla karşılaşsak ona kötü şeyler söylerim, istemiyorum" diyerek koşup kendini odaya kilitledi.

Şimdi ise çocukların görüntürülmemesi ya da en azından uzman eşliğinde görüntürülmesi için yeni bir dava açtım, aynı mahkemeye düştü. Bu şahıs, öfkesini kontrol edemeyen, çocukları manipüle edip korkutan bir şahıs. Nasıl güvenip de vereceğim kendisine evlatlarımı? Bu kadar cezasızlık, adaletsizlik varken korkuyorum.

Çocukların üstün yararı ilkesini görmek istiyorum

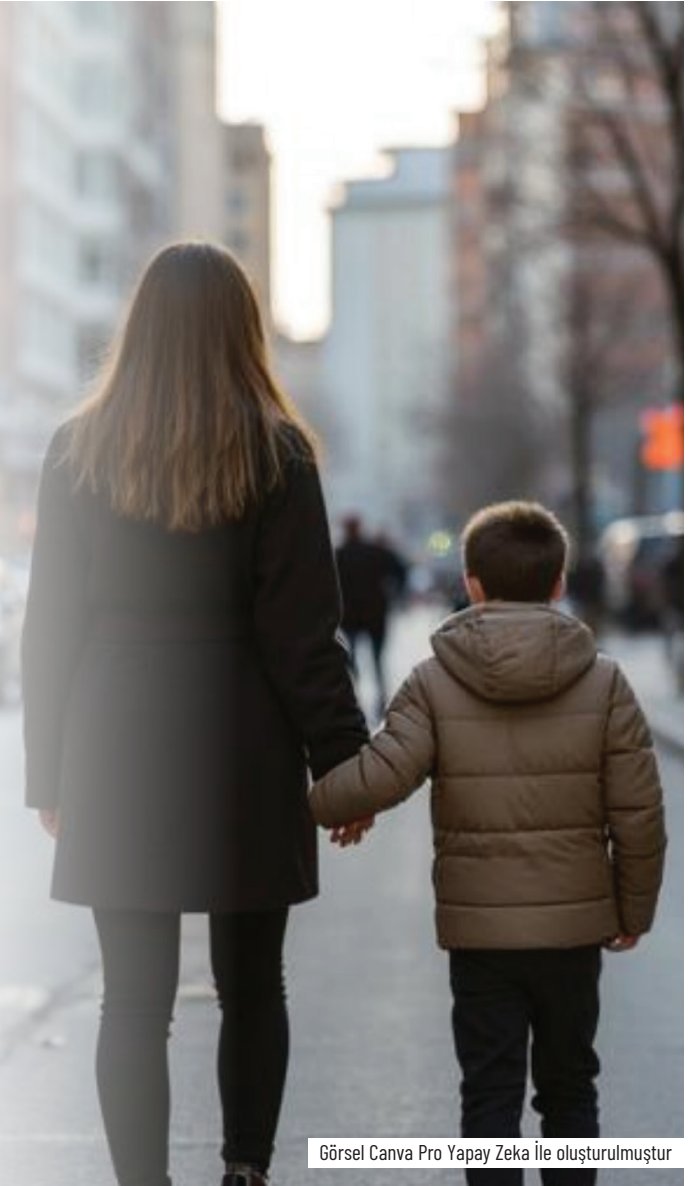
Bu çocuklar vücudumdaki bıçak

izlerini, yaralarını görüyorlar; yüzleri değişiyor. Sol elimi bir iş için kullanmakta zorlandığımda panik oluyorlar, yardım etmek istiyorlar. Biz kolay toparlanmadık. Atladığım bir şey olmasın diye çocukları bir buçuk yıl travma merkezine götürdüm. Yaralarımızı saran olmadı, hepsi ile ben ilgilendim, peşinde koştum. Biz savaş verdik, hâlâ da veriyoruz.

Hani çocukların üstün yararı deniliyor ya, bunu görmek istiyorum. Sosyal hizmet uzmanı çocukları dinledi. Şimdi mahkemeden, çocuklarıma zorla, isteklerinin dışında onu görmeleri için bir karar çıkacak da çocuklarıma hayatı mahvolacak diye korkuyorum.

Çocukların beyanını esas almak zorundalar. Her korkan çocuk korkusunu yansıtır, asla gizleyemez. Adaletle inancım iyice bittiği bu zamanda korkuyla, ne olacağını merak ederek bekliyorum. Kadınları ve çocukları korumak neden bu kadar zor? Bizleri korumak istemediklerini düşünüyorum her gün gördüğüm haberlerden dolayı.

Paylaşmak iyi geldi. Adaletin bu kadar dibe vurduğu zamanlarda eminim ki herkesin bir yerlerde yaşadığı acıları, yangıları vardır. Acılar paylaştıkça azalır, mücadele duyuldukça başkalarına umut olur. Umarım benim evlatlarım için verdiğim mücadele de mutlulukla biter. Sevgiyle...

Görsel Canva Pro Yapay Zeka ile oluşturulmuştur

Ebeveynlik hakkı mı, kontrol mekanizması mı?

Av. Muhal İkikardeş

Adana Barosu Kadın Hakları Komisyonu

Kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda, çoğu zaman fiziksel izlere, darp raporlarına ve açık tehditlere odaklanıyoruz. Oysa sahada karşılaştığımız vakalar, bir başka tehde daha işaret ediyor: Müşterek çocuklar üzerindeki kişisel ilişki kurma hakkının kadın üzerinde baskı aracı olarak kullanılması. Burada da bir soru gündeme geliyor: Ebeveynlik hakkı, her koşulda korunması gereken bir hak mıdır, yoksa bazı durumlarda bir kontrol mekanizmasına dönüştüğü için sınırlandırılması mı gerekmektedir?

Özellikle boşanma sürecinde ya da sonrasında, şiddet öyküsü bulunan ilişkilerde çocukların bir "kontrol ve baskı unsuru" olarak kullanıldığına sıklıkla tanık oluyoruz. Şiddet uygulayan erkek, kadının hayatından çıkmış gibi görünse

de "çocukla kişisel ilişki kurma" hakkı üzerinden bu bağı sürdürmeye devam ediyor. Böylece kadın, bitirdiğini düşündüğü bir ilişkinin içinde kalmaya zorlanıyor.

Çocuğun teslimi, görüş günleri, zorunlu iletişim... Tüm bu süreçler, çoğu zaman kadına yönelik psikolojik şiddetin devam ettiği alanlara dönüşüyor. Kadın, kendi güvenliğini ve sınırlarını korumaya çalışırken, bir yandan da çocuk üzerinden kurulan bu temasın yarattığı baskıyla mücadele etmek zorunda kalıyor.

Burada yalnızca kadınların maruz kaldığı şiddetten söz etmiyoruz. Aynı zamanda çocukların da bir özne olmaktan çıkarılıp iki yetişkin arasındaki güç mücadelesinin bir aracı haline getirildiği bir tabloyla karşılaşıyoruz. Oysa çocuğun üstün yararı ilkesi, bu tür durumlarda belirleyici olmalı;

Görsel: Canva

ancak uygulamada bunun her zaman gözetilmediğini görüyoruz. Adana'da son

dönemde karşılaştığımız bazı yargı kararları ise bu açıdan önemli bir değişime işaret ediyor. Bazı aile mahkemesi hakimlerinin, ağır şiddet döngüsü bulunan dosyalarda babanın çocukla kişisel ilişki kurma hakkını tamamen kaldırması, hem çocukların korunması hem de şiddetin sürekliliğinin önlenmesi açısından son derece kıymetli bir gelişme.

Ancak bu kararlar hâlâ istisnai nitelikte.

Oysa ağır şiddet vakalarında çocukla kişisel ilişki kurulmasının otomatik bir hak olarak değil, çocuğun üstün yararı ve kadının güvenliği çerçevesinde titizlikle değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Sahadan edindiğimiz deneyimler açıkça gösteriyor ki çocuk üzerinden kurulan bu temas çoğu zaman "ebeveynlik hakkı"nın ötesine geçerek bir kontrol mekanizmasına dönüşüyor. Bu nedenle, bu şiddet biçiminin açıkça tanınması ve yargı pratiğinde buna uygun bir yaklaşım geliştirilmesi gerekiyor.

Bugün yapılması gereken, Adana'da ortaya çıkan bu olumlu uygulamanın tüm aile mahkemelerinde yaygınlaşmasını sağlamak ve standart hale getirmek. Bu noktada Kadın Hakları Merkezleri başta olmak üzere ilgili tüm kurumların ortak bir çalışma yürütmesi büyük önem taşıyor. Çünkü bazı durumlarda mesele ebeveynlik hakkı değil, bu hakkın nasıl ve ne amaçla kullanıldığıdır.

Bir kadın cinayetinde geride kalanlar

Fatma Koç
Adana

Dünya ve ülke gündemi durmadan değişiyor. Ama değişmeyen bir şey var: Kadın cinayetleri.

Neredeyse her günümüz, bir kadın cinayetinde failin yakalanması, en ağır cezayı alması, gidenlerin hakkının savunulması için çaba harcamakla geçiyor. Gidene ne yapılması gerekiyorsa yapmaya çalışıyoruz; elimizden geldiğince, gücümüz nispetinde... Peki ya geride kalanlar?

Nimet, işte o geride kalanlardan biri. Nimet'in kız kardeşi Tuğba Dursun 2021 yılında, evli olduğu erkek tarafından, çocuk-

larının gözleri önünde, uykusunda 13 bıçak darbesiyle öldürüldü.

Nimet şu an 49 yaşında; hiç evlenmemiş. Küçük yaşlardan beri çalışıp ailesine destek olmuş. Onu arıyorum, bir kahve içmeye gelmek istediğimi söylüyorum. Sesi sevinçle yükseliyor: "Gel tabii! Mutlaka bekliyorum" diyor.

Tüm aile sıcacık karşılıyor beni. Üç beş sohbetten sonra konu dönüp dolaşıp Tuğba'ya geliyor. Herkesin içini bir hüznün kaplıyor; boğazımız düğümleniyor, gözle-rimizi birbirimizden kaçırıyoruz. Çocuklar etrafımızda, konuşamıyoruz. "Bahçeye çıkalım, daha rahat konuşuruz" diyorum. Bahçeye çıkıyoruz, yine de bir süre konuşamıyoruz. Konuya nereden başlayacağımızı bilmiyorum. "İçinden geldiği gibi anlat, tutma kendini" diyorum.

Gözleri daldıyor bir süre. "Bir günde... Sadece bir günde hepimizin hayatı tamamen değişti," diyor.

Kız kardeşi Tuğba, 20'li yaşlarında görücü usulüyle evlenmiş, arka arkaya üç çocuk sahibi olmuş. Hiç çalışmamış. Evliliğin ilk yıllarında başlamış şiddet. "Kocası çok kıskançtı, evden başka hayatı yoktu. Çoğu zaman bize gelmesine bile izin vermezdi. Yaşadığı şiddetin bir kısmını biliyorduk ama çoğunu saklamış bizden; öldürüldükten sonra öğrendik birçok şeyi" diyor Nimet ve anlatmaya devam ediyor:

"Evlendikten hemen sonra hamile kaldı, kız çocuğu bekliyordu. İki gün sonra doğum yapacaktı. 'Bebek hareket etmiyor' diye bizi aradı. Hastaneye götürdük; bebek karında ölmüştü. Doktorlara, polise, bize 'Temizlik yaptım, perde astım' dedi. Meğer eşli sabaha kadar dövmüş onu, bebek karında ölmüş.

Çok iyi niyetli, çok neşeliydi; yaşadıklarını bize yansıtmazdı. Ama bazen şiddet gördüğünü duyuyorduk. 'Çocuklarımı bırakamam' derdi. Meğer kocası tehdit edermiş; 'Katliam yaparım, seni de tüm aileni de öldürürüm' dermiş. Hepsini ölümünden sonra öğrendik."

Tuğba, 2021 yılının eylül ayında, olay gününden iki gün

Fotoğraflar: Ekmek ve Gül

önce, büyük oğlu evde uyurken; küçük çocuk kucaklarında, ortanca oğlunu okula bırakmaya gitmiş. Eve geldiğinde büyük oğlu çok ağlıyormuş. "Ne oldu?" diye sormuş. "Babam bana dokundu, canımı çok acıttı" demiş çocuk. Bunun üzerine kavga etmişler. Kocası, "Bir daha yapmayacağım, bu duyulmasın" demiş. İki gün sonra da Tuğba'yı çocuklarının gözünün önünde soğukkanlılıkla öldürmüştü. Öldürüldüğünde 34 yaşında olan Tuğba, geride üç küçük çocuk bırakmış.

'Kadın dayanışması sizi hayatta tutar'

Nimet'ten dinliyorum o dönem yaşadıklarını:

"Ne yerde ne gökтейdik. Daha acımızı yaşamadan karşı taraf çocukları almak istedi. Hemen dava açtılar; çocuklara bakmak için değil, bizden alınıp sosyal hizmetlere verilsin diye uğraştılar. Kardeşimin hatırasıydı onlar; bana düşkünlüler, veremezdim. Olaydan iki gün sonra sosyal hizmet uzmanı geldi. 'Çocukları kontrole geldik, süreci izleyeceğiz' dediler. Biraz rahatladık.

Eş dost aracılığıyla bir avukat arayışına girdik. Cenazeye gelen bir arkadaşım, Adana Kadın Platformundan bahsetti. Kadın avukatlar olduğunu, istersek bize de yardımcı olacaklarını söyledi. Avukat Sevil Aracı ile tanıştık. Olayın ve sürecin nasıl işleyeceğini bize anlattı. O kadar destek verdi ki moral bulduk. İlk duruşmaya onlarca kadın gelmişti; hepsi tek tek bana sarıldı, destek verdi. Kadınlarla karşılaşana kadar korkumuz vardı, davayı kaybederiz diye. Adliyenin yolunu bilmezdik, neyi nasıl yapacağımız hakkında hiçbir fikrimiz yoktu. Kendimi çok iyi hissettim; yalnız olmadığımı ve davayı kazanacağımızı anladım. Kadınların

desteği bize büyük moral verdi. Sonraki süreçte çocuklara psikolojik destek aldık. Geceleri uyuyamıyorlardı, sürekli atak geçiriyorlardı. Her şeyi adım adım çözmeye başladık.

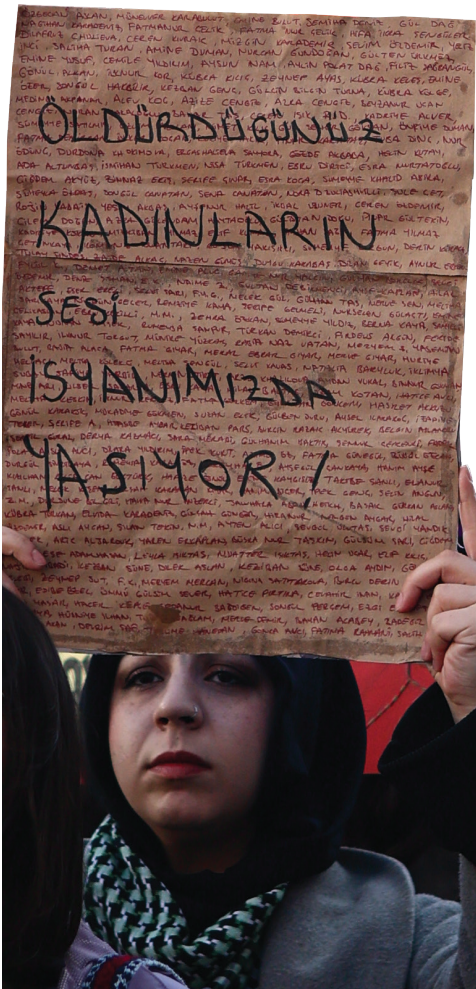
Karşı taraf her mahkemeye tek geldi ama biz her mahkemeye çok kalabalık gittik. Onlarca kadın geliyordu mahkemeye, bize destek veriyordu. Hepsine bana sarılıp teselli veriyordu, moral buluyorduk.

"Beni aldattı, cep telefonu mesajımı yakaladım" diye savundu kendini. Ancak cep telefonu kayıtlarında böyle bir mesaja rastlanmadı. Ceza almamak için kardeşime iftira attı. Dava uzun sürdü ama ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası aldı.

Bu dayanışma, bu mücadele olmasa ceza bile almadan çıkabilirdi. Daha önce kendi halinde bir aileydik, şimdi kalabalık bir aileyiz. Kadınların desteği bizi ayakta tuttu. Artık ne olsa kadınlara damışyorum, onlara soruyorum ve biliyorum ki ne olursa olsun kadınlar arkamda.

Kadın cinayetleri eskiden de bu kadar çok muydu? Yoksa biz Tuğba'dan sonra daha çok mu dikkat ediyoruz, bilmiyorum. Ama biliyorum ki kadınların desteği ve birliği birçok kadını hayatta tutacak. Keşke Tuğba gördüğü şiddeti bize söyleseydi; hayattayken ona daha çok yardımcı olabilirdik. Şimdi tek amacım yeğenlerime güzel bir gelecek sağlamak. Okunsunlar, iyi yerlere gelsinler istiyorum.

Kimsenin bu acıyı yaşamasını istemem. Ama artık biliyorum: Kadınlar birliktedir oldukça güçlü. Buradan tüm kız kardeşlerime seslenmek istiyorum: Kendilerine yapılan şiddete boyun eğmesinler, 'düzeler, değişir' diye beklemesinler. Kadınlar birbirlerine destek olur, birbirlerine kız kardeş olur. Kadın dayanışması sizi hayatta tutar."

Bahar'ın ölümü münferit değil!

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Necla Alikoç
Aydın

Bahar, 8 Şubat'ta Muğla Milas'ta bir teknede ölü bulundu. Şüpheli ölüm olan bu durumda daha cenaze defnedilmeden, hiçbir rapor olmadan, resmi açıklama yapılmadan yerel basında ve şüphelilerden birinin şirketinden ölüm nedenine dair kalp krizi ve karbonmonoksit zehirlenmesi açıklamaları yapıldı.

Bahar'ın ölümünün üzerinden 55 gün geçti. Olayın başından beri soruşturma süreci eksikliklerle başladı, deliller olması gerektiği gibi hızla ve bütünlüklü toplanmadı. Aile ve avukatlar dosyaya eklenecek delilleri kendi çabaları ve mücadeleleri ile bulmaya çalıştı-

lar. Bu süreçte aile Bahar'ın acısını yaşayamadan delil peşinde koştu. Tehditler aldı. Şimdi ise şüphelilerin çelişkili ifadeleri ve dosyadaki eksikliklerle süreç devam ediyor.

Şüpheli kadın ölümlerinin, kadın cinayetlerinin sayısını geçtiği bu dönemde, "Bahar Taş'a ne oldu?" sorusunu sorduk ilk günden itibaren. Kamuoyunda sesimizi duyurmaya çalıştık. Bahar'ın yaşamış olduğu yerde kadınlar sokağa çıktı; Bahar'ın, hesabını sormak için. Rojin Kabaiş'e, Şule Çet'e, Gülistan Doku'ya ne olduğunu sordukları gibi... Türkiye'nin birçok kentinde şüpheli kadın ölümleri aydınlatılsın diye biz kadınlar yan yana gelerek mücadelemizi ve örgütlülüğümüzü büyüttük.

Denizli, Çanakkale, Eskişehir, Kocaeli, İstanbul, İzmir, Muğla ve birçok ilde kadın

platformları şüpheli kadın ölümlerinin aydınlatılması için takipçi olacaklarını ilan ederek alanları doldurdu. Adalet sürecinin bir parçası oldular.

Bahar'ın ailesi ve avukatları, emek ve demokrasi güçlerinin, kadın derneklerinin, Aydın, Muğla, İzmir Barolarının, baroların kadın komisyonlarının, milletvekillerinin, sendikaların, sivil toplum örgütlerinin katıldığı bir basın toplantısı düzenledi. Aynı akşam da Bahar'ın yaşadığı mahallede Emek Partisi Gaziantep Milletvekili Sevda Karaca'nın katılımıyla mahalleli kadınlarla buluştuk.

Mahalledeki kadınlar, bugün mücadele etmezsek daha çok Baharlar kaybedeceklerini biliyorlardı. Buluşmamızı gerçekleştirmek için kadınlara çağırımızı yapmıştık. Zaten

uzun zamandır Bahar'ı konuşuyorduk. Buluşma saati geldiğinde acaba nasıl olacak, kadınlar gelecek mi, kaç kişi katılacak soruları kafamızda yer kapmaca oynuyordu. Baktık ki olmuştuk 100 kadın. Kimisi o gün izin almıştı iş yerinden, kimisi sabahtan hazırlamıştı yemeğini, kimisi çocuğunu bırakmıştı annesine, komşusuna; kimisi konfeksiyon işinden üstünü değiştirmeden gelmişti...

Evet herkes Bahar için, kız kardeşlerinin hesabını sormak için gelmişti. Kadınlar yan yana geldiğinde biliyorlardı Bahar'ın ölümünün münferit olmadığını. Şiddeti, istismarı, cinayetleri aklayanın iktidar politikası olduğunu. Kadınlar Bahar'ın ölümü aydınlatılana kadar sormaya devam edecek. Bahar'a ne oldu?

Bastırılmış bir hafızanın anlatısı:

Anneannem

Esin Coşkun
Elazığ

Anneannem, Fethiye Çetin tarafından kaleme alınmış, Türkiye'de uzun yıllar konuşulmayan bir gerçeği kişisel bir hikaye üzerinden görünür kılan çarpıcı bir anlatıdır. Kitap, yazarın anneannesi Seher'in aslında küçük yaşta ailesinden koparılmış bir Ermeni çocuk olduğunu öğrenmesiyle başlar. Bu keşif, sadece bir aile sırrının açığa çıkması değil; aynı zamanda Türkiye'nin yakın tarihine dair bastırılmış bir hafızanın gün yüzüne çıkmasıdır. Anlatı boyunca okur, bir kadının kimlik arayışına, suskunlukla örülmüş bir hayatın kırılma anlarına ve hafızanın derin katmanlarına tanıklık eder.

Eser, bireysel bir yaşam öyküsü üzerinden ilerleyen bir anlatıyı; kimlik, aidiyet,

kayıp ve sessizlik temalarını işler. Yazar, anneannesinin yaşadıklarını sade ama etkileyici bir dille aktarırken, okuru da geçmişle yüzleşmeye davet eder. Bu yönüyle kitap hem edebi hem de toplumsal açıdan önemli bir tanıklık metni olarak öne çıkar.

Geçmişle dürüst bir yüzleşme "Anneannem", yalnızca bir aile hikayesi değil; aynı zamanda toplumsal hafızanın nasıl bastırıldığı ve yeniden nasıl kurulabileceği üzerine güçlü bir metindir. Seher'in hikayesi, farklı halkların ne kadar iç içe geçmiş yaşamlar sürdürdüğünü ve tarihsel kırılmaların bireyler üzerinde nasıl derin izler bıraktığını gösterir.

Kitap, halkların kardeşliğini romantize etmeden, acıların tanınması ve geçmişle dürüst bir yüzleşme üzerinden kurulması fikri üzerinden yeniden düşünmemizi sağlar. Çünkü gerçek bir birlikte yaşam,

ancak inkar edilen hikayelerin kabulüyle mümkün olabilir. Bu bağlamda eser, empati kurmanın ve "öteki" olarak görülenin aslında ne kadar "bizden" olduğunu fark etmenin kapısını aralar.

Toplumsal hafıza ise bu anlatıda merkezi bir yer tutar. Uzun süre suskun bırakılmış bir geçmişin, bireysel anlatılar aracılığıyla yeniden hatırlanması; sadece geçmişi anlamak değil, aynı zamanda daha adil ve barışçıl bir gelecek kurmak için de gereklidir. "Anneannem", bu hafıza inşasına katkı

sunan önemli bir edebi tanıklıktır.

Kişisel olanla toplumsal olanın buluşması Türkiye'nin yakın tarihine dair en derin kırılmalardan biri, uzun yıllar boyunca sessizlikle çevrelenmiş ve çoğu zaman bireysel hikayelerin gölgesinde kalmıştır. Fethiye Çetin'in kaleme aldığı Anneannem, tam da bu sessizliğin içinden yükselen, kişisel olanla toplumsal olanı buluşturan güçlü bir anlatıdır. Seher'in hikayesi, farklı kimliklerin aslında ne kadar iç içe geçtiğini ve "öteki" kavramının ne kadar kırılğan olduğunu gösterir.

Yeniden yazılmak istenen bir hikaye

Bir akademisyen
İstanbul-Kadıköy

"Daha kendi hikayemi yazmaya başlamamışken, bir anda kendi hikaye kitabımı kapattım ve çocuğumun hikaye kitabını açtım."

Bu cümleleri duyduğumda, zihnim ister istemez annelerimize, babaannelerimize gitti. Onların sessizce söylenmiş sözleri, yarıda kalan hayalleri geldi aklıma. Ama bu kez cümlelerin sahibi, İstanbul'un göbeğinde, özel bir üniversitede okuyan 25 yaşında bir genç kadındı.

Şimdi başa alıyorum.

Bir özel üniversitede ders veremeye başladım. Verdiğim dersle ilgili sınıfın algısını anlamak için sorular soruyorum. En önde ama köşede oturan bir öğrenci, "Hiç ilgim yok bu derse" dedi. Tamam, olabilir. Her öğrenciyle tek tek tanıştım. Mesleğimin temeli ilişki kurmak üzerine kurulu çünkü. İlk dersin de amacı buydu zaten. İkinci hafta gözüm yine bu öğrenciyi aradı. Fakat derste değildi.

Aradan iki hafta geçti. Bu öğrenci benimle kahve içmek istedi. Genç bir akademisyen olarak nasıl yollardan geçtiğimi merak ediyordu. "Ben de yapabilir miyim?" diye sorduğunda elbette yapabileceğini, zaten yirmili yaşların bunlar için çok uygun olduğunu söyleyiverdim. "Yirmili yaşlarda başka ne yapacaksın ki, kariyerine odaklanabilirsin" dedim. Bu konuşmalar ona yetmemişti ve daha uzun oturmak istedi. Bir iki hafta daha geçtikten sonra bir kahve sohbeti ayarlayabildik. Ders arasında okulun kantininde kahve içerken bana benimle nasıl bağ kurduğunu anlattı. Kurduğu bağ ile el uzatma çağrısı olarak anlatmak istediği başka şeyler de vardı. Küçük yaşta kaybettiği annesi, onu babaannesine bırakıp evlenen babası, imam hatip lisesinde okurken "evlen" diye akıl veren öğretmenleri... Tüm bunların karşısında "O yaşta bunun en doğrusu olduğunu düşünmüştüm" diyen ama şimdi o haline

yabancılaşmış bir kadın. Dört yaşında oğlu olan bir anne. Üniversite sınavına hazırlanırken eşinin "yapamazsın" söylemlerine karşı burs kazanan, bölümünde ilk üçe giren bir öğrenci. Dahası; renkli çorapları, rengarenk kiraz küpeleri ile cıvı cıvı bir genç kadın. "Yirmili yaşlarında başka ne yapacaksın ki?" dediğim o an aklıma geldi. Üniversite öğrencisi görüntüsü parçalanıp dört yaşında bir oğlu olan bir kadın görüntüsüne geçerken çok zorlandım.

Aklıdaki soru şuydu: "Nasıl bir an önce para kazanırım ve nasıl boşanırım?" Bunların zor olacağını söyleyenlere karşı bir ses oluştuyordu ve bu sesi çoğaltacak desteğe ihtiyacı vardı. İstedığı şey aklı: Boşanmak, ayrı bir evde çocuğuyla yaşamını sürdürebilmek ve tüm bunları yaparken kendi hikaye kitabını yeniden açmak. Kapatmak zorunda kaldığı o kitabı.

Sorunun cevabını bağırarak söylemek isterdim: Çık git o evden! Bir an önce para kazan! Etrafında seni destekleyici kişileri bulundur! Söylemesi bir çırpıda, yapması devasa bir mücadele.

"Lisedeki öğretmenlerim keşke bana 'Yaparsın, okursun, eline mesleğini alırsın' deselerdi, keşke yalnız hissettirmeselerdi" diyen bu kadını dinlerken maruz kaldığı ses bana çok daha büyük bir sesin yankısını getiriyor. Kadını ancak anne ve eş olarak tanımlayan, iş yaşamına girmesini destekliyormuş gibi yapıp arka planda güvencesizlikle, eşitsizlikle ayağına çelme takan o ses.

Fakat asıl mesele şu: Bu kocaman sesin yankısı içinde kalmasına rağmen solmamış, rengarenk bir kadın var karşımda. Kendi sesini duymak isteyen, duyurmaya çalışan. Büyütmek istediğim şey, onun umudu ve mücadele etme gücü. Ekmek ve Gül dergi toplantımızda bu kadını gündeme getirdiğimde, hemen onun umudunu ve mücadelesini büyütecek yolları konuşuyoruz. Hikayesini yazmak bunlardan biri. Ona ve benzer hikayelerde kesiştiğim tüm kadınlara sesleniyorum: Yalnız değiliz!

Kepengi her açtığımda umudumu da açıyorum

Gülnur Karlı
İstanbul-Sultangazi

İlk defa Hayat TV'de bir program olarak duydum Ekmek ve Gül'ü. Kısa zaman önce de Sultangazi'de Ekmek ve Gül okuma grubuna katıldım. Ülkenin her bölgesinde benim gibi, "Ben de varım" diyen kız kardeşlerim olduğunu ve seslerini bu dergi üzerinden duyurduğunu öğrendim. Şimdi bu sese ben de sesimi katıyorum.

Sabah dükkanı açarken kepengi kaldırdığım o an sadece bir esnaf gibi değil, bir kadın olarak da güne başlıyorum. Döner kesiyorum, kasaya bakıyorum, tedarikçilerle uğraşıyorum. Ama bazen görüyorum ki insanlar yaptığım işe değil, bir kadının bunu yapmasına bakıyor. "Bu iş sana zor gelmiyor mu?" diye soruyorlar. Sanki zor olan iş değil de kadın olmak gibi davranıyorlar.

Dükkanı tek başıma döndürürken şunu fark ettim:

En büyük gücüm yine kadınlar oldu. Yan dükkandaki ablanın "Yorulduysan gel bir çay iç" diye davet etmesi, bir müşterimin "Helal olsun sana" demesi. Bunlar küçük gibi görünüyor ama insanın yükünü hafifletiyor.

Kadın dayanışması için aslında çok büyük laflara gerek yok. Bazen birinin yanında durmak, bazen emeğini görüp hakkını vermek, bazen de sadece "Seni anlıyorum" diyebilmek yeterli.

Biz yan yana durdukça güçleniyoruz. Ben bu dükkanı tek başıma çeviriyorum ama arkamda ilk elden görünmeyen bir kadın desteği var. O olmasa bu kadar güçlü duramazdım.

Benim hikayem döner tezgahında geçiyor ama eminim başka kadınların hikayesi de başka yerlerde yazılıyor. Bir ofiste, bir fabrikada ya da evde... Yerler farklı ama yaşanan mücadele aynı.

Çalışıyoruz, üretiyoruz, ayakta kalıyoruz. Yoruluyoruz ama vazgeçmiyoruz. Birimiz güçlendikçe hepimiz biraz daha rahatlıyoruz. O yüzden kepengi her açtığımda sadece dükkanı değil, umudumu da açıyorum. Belki bir gün kadınların sadece yaptığı işle konuşulduğu bir dünya olur.

İlk 8 Mart'ım

Betül
İÜ Edebiyat Fakültesi öğrencisi

8 Mart, benim için her gün yürüdüğüm sokaklarda o gün biraz daha politikleşerek sesimizi duyurduğumuz bir gündü. Kadınların kamusal hayattaki görünürlüğünün kısıtlanması yıllardır var olan bir şeydi ancak o gün kadınlarla yürürken bunun olmadığını hissettim. Sadece benim yaşadığımı sandığım deneyimlerin ve duyguların başka kadınlarınca da yaşandığını görüp onlarla aynı yükü

paylaştığımı fark ettim.

Pankarta yazılan taleplerin tanıdık gelmesi; bir kadının yüksek sesle, korkmadan attığı slogana eşlik etmek; 8 Mart'ta böyle bir kalabalıkla yürümek benim için çok özeldi. Yürüyüşünde duygularım sürekli değişiyordu. Öldürülen kadınların isimleri okunması üzüntümü, en insani taleplerimiz için dahi hak mücadelesi yürütmemiz için kadınların hazırladıkları özgün pankartları okumak yükseltiyordu. Bu deneyimin bana kattığı şey; kadınlar olarak farklı hikayelere, yaşayışlara sahip olmamıza rağmen ortak taleplerimizin ağızımızdan aynı şekilde çıkması olmuştur.

İyi ki Ekmek ve Gül grubuna katılmışım

Gülay
İstanbul-Sultangazi

Ekmek ve Gül maceram, Sultangazi Ekmek ve Gül WhatsApp grubuna eklendiğimde herkesin bana "Hoş geldin" yazması ile başladı. Böylece Ekmek ve Gül dergisini okumak üzere buluşan kadınlara dahil

oldum. Kadınların öz güvenleri, birbirlerini desteklemeleri, sohbetleri beni çok etkiledi. İlk defa böyle bir grupta bir araya geleceğim için meraklı ve biraz da çekingendim ama hiç çekineceğim bir ortam değildi. Masanın etrafında toplanan güzel kadınlarla güzel bir zaman geçirdik. Sonraki toplantı için kadınları kendi evime davet ettim. Kadınların dostça yaklaşımı ile çekingenliğimi de yenmişim. İyi ki kadını, iyi ki Ekmek ve Gül grubuna katılmışım.

Yasemin'e dair

Selin Kurşun
Ankara

Yasemin ablamın gidişyle bir kişi daha eksildik. Bir insanın artık aramızda olmayışını kabul etmenin zorluğu, ölümü bilmemekten gelmiyor. Onunla birlikte kurduğumuz bir hayatın ve birlikte yapacaklarınıza dair onlarca planın onsuz devam etmesini anlamlandırmanın zorluğundan geliyor. Onunla daha uzun zamanlar birlikte mücadele edecek; onun direncinden, azminden güç alacaktık.

"Ada değildir insan, bütün hiç değildir bir başına; anakaranın bir parçasıdır, bir damladır okyanusta; bir toprak tanesini alıp götürse deniz, küçülür Avrupa, sanki yiten bir burunmuş, dostlarının ya da senin bir yurtluğunmuş gibi.."

Her insan ölür ancak her insan kendi çevresinin, biriktirdiklerinin içerisinde ölür; yani her insan ölümü başka yaşar.

Yasemin ablanın hayatı çoğumuza rehberlik ediyor. 17 yaşında tekstil fabrikasında çalışmaya başladı. Kendi emeğiyle ayakta kalan, hayatını mücadeleyle geçiren bir insandı. Hayata tutunacak her şeyini tırnaklarıyla kazıyarak kurdu. Çevresindekiler, en

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

'Daha güzelini inşa etmeyi başardığımız bir toplum görmek isterdim seninle. Yine de senin diktiğin tohumlar büyüyecek ve yeşertcek başka tohumları da.'

yakınları işçi sınıfının iktidarı için birlikte mücadele ettiği yoldaşlarıydı. İnsanlara, dostlarına emek vermekten bir adım geri durmazdı. Bir kahve içmenin, birlikte çay yapıp sofranın kıymetini belki de hepimizden daha iyi bildiği içindir ki her işimizin peşine bir sofraya kurardık. Kahveye öylesine düşküdü ki koca bir bardak Türk kahvesi içer ve "Bu olmadan ayakta duramıyorum" derdi.

Onunla son görüşmemizde de birlikte kahve içeceğiz diye planlarımı aksatmıştım. Yasemin ablamın oturduğu sitede bir kadın etkinliği düzenleyecektik ve etkinliği haber vermek için komşularını gezdik. İşimiz bitince Yasemin ablamın evinde oturduk, soframızı kurduk, kahvemizi içtik.

"Paranın zehirlediği ölümden sadece öfke doğar. Tabutların üzerinde dövüşülür." Oysa emeğin kurduğu bir hayatta, tabutlar da ölene yakışacak şekilde görkemli taşınır. Şimdi biz de ona ve işçi sınıfı mücadelesine en yakışan şekilde onu anlatmak, en yakışan şekilde onu uğurlamak istiyoruz. Herkes onu anarken kendisine yaptığı yardımlarla, ince düşüncesiyle, yorgun olsa da direncini kaybetmeyişiyle bahsediyor. Emeğin neferi Yasemin, herkesin kafasında insanlığa dair verdiği mücadeleyle yer ediyor.

Zorluklara rağmen kaybetmediği neşesi, kavgasına bağlılığı dillerde dolanıyor. Beyin kanaması geçirdiği gün de her pazar günü gazete götürdüğü abonelinin yanındaydı biliyoruz.

Kendisinden küçük olmama rağmen yoldaşlığı en iyi anladığım kişilerden biriydi.

Komünist bir kadın olarak toplumun ve hayatının pek çok zorluğunu sırtlanmıştı. Mücadelesini hayatının her alanında cesaretle sahiplenir, politik kimliğini kendi hayatına yansıtırdı. Kadınların bu toplumda yaşadığı sorunları bizzat kendi hayatında, pek çok kez deneyimlemişti. Kadınların daha özgür, daha güçlü olduğu bir toplumu kurmak için kadın mücadelesinde her daim vardı. Çalışma yükü fazla olan bir büro işçisiydi, bu nedenle bazı planları istediği gibi yapmakta zorlanıyordu. Ama her koşulda devam ederdi mücadeleye.

Duygusal ve naif bir kadındı, insanların acısını gözünden tanırdı. Yan yana mücadele edene cesaret ve güven verirdi. Onunla dertleşmek çok kolay gelirdi, ona ne anlatsam rahatlardım. Dert anlatılınca çoğu zaman akıllı olanı konuşmak yerine anlamayı tercih ederdi. Bilirdi ki insan kendi koşullarına göre davranır ve bu koşulları kendisi belirleyemez çoğu zaman. İnsan her zaman doğru şeyler hissedemez, doğru şeyler yapamaz. Yanlışlar yapmak da hayatın bir parçasıdır. Buna karşın kendi yaptığı yanlışları çok ağır eleştirirdi. Bize gösterdiği anlayışı kendisine gösterdiğine çok az rastladım.

Çanlar hepimiz için çalışıyor

Biz zor olan, bize zor gelen şeyleri yaşasak da birlikte direnebiliriz bilirdim. Ekmek ve Gül dağıtımlarımızda bizi yarı yolda bırakan bir arabası vardı. Yolda kalınca "Yine bozuldu" derdi, bir güzel of çekerdik. Birimizin direksiyona geçip birimizin arabayı ittiği, sonra yer değiştirdiğimiz, ardından ikimizin itmeyi denediği dakikalar yaşadık. Yorulurduk ama durumumuza gülmeden de edemedik. "Arabayı satıp yenisini alsana abla" derdim. "Bu arabadan ülkede üç tane

var. Onu da biz almışız. Satsak alan da olmuyor." Gülerdik tabi, nereden bulunup alındı bu araba diye.

İyi bir şofördü. Bense çok sayılı kez araba kullanmışım. Pek çok kişi özellikle yolları bilmediğim yerlerde bana pek güvenmez. Birlikte bir yolculuk yapacaktık. Arabayı aldım, ardından onu almaya gittim. Hayatımda yaptığım en sakın, en güzel yolculuk olmuştu. Bana yapabileceğime dair güven verirdi ancak benim yapabileceğimi bildiğini hissettirirdi de.

-Ben araba sürerken biraz korkuyorlar abla.

-Sen yaparsın, ne var!
Yan koltukta o oturacaksa yine en iyi öyle kullanırım arabayı.

Yan yana yaptığımız yolculuklarda başımı koyacağım bir omuzdu her zaman. Şimdi onunla paylaştığımız en ufak an bile gözlerimizi dolduruyor. Onun insanlığının, dostluğunun, yoldaşlığının güzelliği onlarca kalbi kazandı.

Bizim için asıl olan uzun yaşamaktan çok, doğru ve yoğun yaşamaktır. Her günümüzü sömürü altında karartan bir dünyada bugünü yaşayabilmek için verdiğimiz mücadele yan yana getirmişti bizi. Ne yapmalı ki bugünü ve yarını daha güzel inşa etmeli? Daha güzelini inşa etmeyi başardığımız bir toplum görmek isterdim seninle. Yine de senin diktiğin tohumlar büyüyecek ve yeşertcek başka tohumları da. Sen mücadelemizin her parçasında olmaya devam edeceksin. Senin yoldaşlığını, dostluğunu yaşamak çok kıymetliydi. Bunun için kendimi ve seni yakından tanıyan herkesi çok şanslı buluyorum. Seni çok özleyeceğiz.

"...ölmüş bir insan eksiklerim ben, çünkü insanlığın bir parçasıyım; işte bundandır ki sorup durma çanların kimin için çalıştığını; senin için çalışıyor."

Şimdi çanlar hepimiz için çalışıyor güzel ablacım.

*Ernest Hemingway, Çanlar Kimin İçin Çalışıyor

**Emile Zola, Nasıl Ölüyor